

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ŽIVOT

JÚL
LIPIEC

2001

Č. 7 (517)
CENA 2.00 ZŁ

PRE KRAJANSKÉ DETI

DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY
V MALOPOLSKU

Z DEJÍN FRIDMANA (7)

ORAVSKÁ MALIARKA





Pri príležitosti Medzinárodného dňa detí sa v dňoch 2. a 3. júna t.r. uskutočnilo v Jurgove a Krempachoch pekné kultúrne podujatie, spojené o.i. so zaujímavou súťažou o Slovensku. V obciach sa krajanskej mládeži predstavil s pekným programom žiacky divadelný súbor Sihelček zo Sihelného na slovenskej Orave. Násť záber je z jeho vystúpenia v Krempachoch. Podrobnejšie o tomto podujatí pišeme na str. 18-19.

Foto: J. Bryja

V ČÍSLE:

50 rokov spolu	45
Spokojný život	6
Oravská maliarka	7
Dni slovenskej kultúry v Malopoľsku	8-9
Stretnutie so slovenským ministrom	10
Turistov pribúda	10-11
Výlet na Slovensko	12
Zo zasadania OV SSP na Orave	13
Milá babička	14
Z dejín Fridmana (7)	15
Posviacka školskej zástavy v Kacvíne	16
Nové smerové telefónne čísla na Slovensku	17
Pre krajanské deti	18-19
Povedka na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa háčkovať	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: prázdninový motív s detmi. Foto: J. Bryja.
Návrh obálky: A. Kozioł

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Žofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk,
Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík,
Ľudia Mšalová,

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. III/O Kraków
10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł
półrocznie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PRED XI. ZJAZDOM SSP



**MÁRIA
OŠKVAREKOVÁ**
z Harkabuza

- Všetci vieme, ako ľahko je dnes zapojiť ľudí do verejnoprospešnej činnosti. Časy sú už také, že každý myslí viac než na seba a na to, ako zarobiť peniaze, takže na spolkovú, či inú činnosť mu už neostáva čas. To je, myslím si, jeden z hlavných dôvodov, prečo práca v mnohých miestnych skupinách už dlhší čas stagnuje.

V našej obci sa prestala vyučovať slovenčina, nepočuť ju ani v kostole, ba čoraz zriedkavejšie aj na svadbách, zábavách, či iných podujatiach. Voľakedy to bolo iné. Trúfam si to posúdiť, keďže sama som dlhé roky bola učiteľkou slovenčiny. Pochádzam sice z Fridmana na Spiši, ale v Harkabuze, kde som sa vydala, som učila už od roku 1952. Spomínam si, že jedným z mojich žiakov bol bývalý predseda MS SSP Eugen Rapáč, syn prvého predsedu MS Floriána Rapáča. V tom čase sa však v škole všetko učilo po slovensky a poľtina bola len 5 hodín týždenne. Isteže boli aj problémy, napríklad s nedostatkom slovenských učebníčkov, takže sme museli používať poľské, ale aj tak s úrovňou vyučovania boli všetci spokojní.

Postupom času sa však všetko zmenilo. Slovenčina sa stala nepovinným predmetom, vyučovaným len 2-3 hodiny týždenne a v rozvrhu bývala zaraďovaná buď skoro ráno alebo až po poslednej vyučovacej hodine. Nie div, že mnohých žiakov to postupne znechutnilo, záujem o ňu začal upadať a keď nakoniec škola nezabezpečila učiteľa, slovenčina sa prestala vyučovať.

Problémy sú tiež s vybavením našej klubovne, ktorá jednoducho nevyhovuje dnešným podmienkam. Voľakedy bol v našej obci známy folklórny súbor Ostrisovania, ktorý vystupoval na mnohých obecných i krajanovských podujatiach. Hrali v ňom František Harkabuz, môj manžel Jozef Oškvarek, Jozef Smiech a basista Jozef Zborek. V súčasnosti už na našich krajanovských podujatiach aktívne vystupuje len F. Harkabuz, ktorý sa snaží zaúčať mladých hudobníkov. Nemá však kde nacvičovať, keďže, ako som už spomína, klubovňa sa na to nehodí. Situácia sa možno zmení po dokončení výstavby novej požiarnej zbrojnice, kde by sa mohla nájsť vhodná miestnosť na klubovňu. Bolo by tiež potrebné zintenzívniť spoluprácu so Slovenskom, hoci našou hlavnou úlohou

by malo byť najmä obnovenie vyučovania slovenského jazyka.

Ďalším problémom je to, že v našej miestnej skupine už skoro rok nemáme predsedu, keďže bývalý predseda MS Roman Rapáč zomrel. Treba to čím skôr zmeniť, vedľa toho budú volby OV SSP na Orave, ako aj XI. zjazd Spolku v Krakove.

Myslím si, že dnešná neľahká situácia v krajanovskej činnosti na Orave by sa mohla zmeniť keďže sme mali svojho zástupcu vo vedení ÚV SSP, čo treba rozhodne zakotviť aj v stanovách. Dovtedy je potrebné, aby nás vedenie Spolku všeestrane podporovalo a pomáhalo nám, keďže v prvom rade sa musí myslieť na potreby krajanov.



**JOZEF
STAROSTOVIČ**
z Vyšných Lápš

- Blížiaci sa zjazd je vhodnou príležitosťou zamyslieť sa nad činnosťou Spolku a našej miestnej skupiny, ktorá sa, žiaľ, v súčasnosti nevyvíja najlepšie. Náš aktív tvoria starší krajanovci, ktorí už nemajú toľko sily do práce ako pred rokmi. Medzi členmi nám chýbajú mladí členovia, ktorí by mohli oživiť činnosť MS. Všetci však vieme, že dnes, keď dochádza k národnostnému premiešaniu obyvateľstva, je ľahko rozšíriť členskú základňu a zapojiť mládež do krajanovskej činnosti. Najhoršie je, že naša mládež stráca kontakt so slovenčinou, keďže býva v Poľsku, v škole sa učí po poľsky, aj v robote či na vojenčine je v kontakte len s poľštinou, preto už ani necítí takú potrebu udržiavať si národné povedomie svojich rodičov. V našej škole sa slovenský jazyk učí už málo detí. Naštastie máme každú nedelu slovenské bohoslužby, ktoré navštěvuje mnoho krajanov. Aj tu by som však mal pripomienku. Slovenská omša sa koná o pol ôsmej ráno, čo je najmä v zimnom období dosť skoro, preto mládež na ňu nechodí. Mala by sa konáť neskor, alebo napr. stretnať sa každú druhú nedelu s poľskou sv. omšou, ktorá sa koná o hodinu neskôr.

Som rád, že konečne v minulom roku došlo k oprave miestnej klubovne. Lenže, teraz je dôležité tento objekt vhodne využívať. Vedľa toho, že je klubovňa opravená, keďže bude stáť zavretá. Pred rokmi sa tam často mládež stretávala, chodila hrať stolný tenis či sačák a klubovňa bola každý večer otvorená.

Aj teraz by bolo dobre, keby sa tam mládež schádzala. Taktiež by som chcel, aby sa aj u nás konalo cez rok viaceru kultúrnych podujatí pre krajanov. Treba k nám pozývať slovenské folklórne súbory, a krajanovské súbory by mali častejšie vystupovať. Pamätám sa, že keď pred rokmi prišiel k nám nejaký slovenský súbor, jeho vystúpenie vždy sledovali stovky divákov. Vždy bolo veselo a vládla dobrá nálada. Som si istý, že aj dnes by krajanovci takéto akcie uvítali. Myslím si, že by bolo možné aj u nás v obci založiť krajanovský súbor, len by sme potrebovali vhodného inštruktora, ktorý by ho zorganizoval a vie dol.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV, myslím si, že by bolo potrebné, aby členovia predsedníctva častejšie chodili medzi krajanov. V rámci MS treba častejšie zvolávať schôdze za účasti členov ÚV, a spoločne hľadať riešenie našich problémov. Ako som už povedal, treba robiť viac kultúrnych podujatí aj v tých menších MS, častejšie organizovať vlastivedné a poznávacie zájazdy na Slovensko, tak pre starších krajanov, ako aj pre našu mládež. Škoda, že v poslednom čase aj Slovenská republika zabúda na svojich krajanov v zahraničí. Dúfam však, že to sa zmení.



**JÁN
NOVÁK**
z Jablonky

- Akо Jablončanovia ma nesmierne mrzí, že v našej obci, ktorá bola voľakedy hlavným centrom kultúrno-spoločenského a krajanovského diania na celej Orave, sa v súčasnosti neveľa deje. Kedysi aj vďaka príčineniu našich krajanov, ako A. Šperlák z Jablonky, A. Cisárik z Veľkej Lipnice, či J. Kovalík a E. Kott z Dolnej Zubričky, začali vznikať slovenské školy, folklórne a divadelné súbory, kapely, krajanovské klubovne, neskôr bolo v Jablonke založené slovenské lýceum, ktoré si v septembri tohto roku pripomína 50 rokov svojho vzniku, začal sa vydávať krajanovský mesačník Život, ktorý radi čítame dodnes.

V sade bolo počuť slovenské slovo a spev a dľho sa zdalo, že všetko je tak, ako má byť.

Prešli však roky a mnohí z najaktívnejších krajanov už nie sú medzi nami. Zdá sa mi, že ich nasledovníci akoby ustrnuli v mŕtvom bode a nenadvádzajú na dobré príklady. Na Orave zaniká vyučovanie slovenčiny, krajanovské klubovne sa pre nedostatok finančných prostriedkov prestali modernizovať a udržiavať, takže

dnes už neplnia svoj pôvodný účel, zanikli folklórne súbory. Dôvodom dnešného, nevyhovujúceho stavu je iste aj národnostné premiešanie obyvateľstva. V mnohých manželských sú problémy s národnou výchovou mladej generácie a viacerých rodičov prestalo akosi zaujímať aj vyučovanie slovenčiny v školách. Na druhej strane málo je výletov na Slovensko pre krajanské deti, schôdzí, či iných krajanských podujatí, na ktorých by sme spoločne s vedením nášho Spolku riešili vzniknuté problémy. Mnohým Oravcom sa teda opravnene zdá, že sa na nich zabúda, že im nikto nepomáha a ponecháva ich samých na seba.

Zatiaľ nás teda teší aspoň to, že už desiaty rok sa v Jablonke odbavujú slovenské sv. omše, ktoré sú jediné na celej Orave. Máme dobrého a chápavého kňaza Pawla Kubaniho a v každú nedelu a vo sviatky k nám z Trstenej prichádza organista Vladimír Pánik. Krajania sa radi zúčastňujú na kultúrno-spoločenských podujatiach, ako sú oblátkové stretnutia, či Dni slovenskej kultúry v Jablonke.

Na ďalší rozvoj krajanského hnutia by sme však potrebovali aktívnych kultúrnych inštruktorov, väčšiu finančnú a organizačnú pomoc od nášho Spolku a najmä zástupcu Oravy vo vedení ÚV, ktorý by bojoval o naše záujmy. Nevyhnutná je tiež pomoc v obnovení vyučovania slovenského jazyka, potrebujeme väčšiu a lepšie zariadenú klubovňu, v ktorej by okrem novších a zaujímavých slovenských kníh nemali chýbať ani hry pre deti, pingpongový stôl, či televízor alebo video. Viem, že je toho veľa a podobné nároky na vybavenie klubovní majú aj iné miestne skupiny, ale keď cheme do nášho hnutia pritiahnuť aj mladých ľudí, od niečoho treba začať. Už teraz sa tešíme, že v Jablonke, podobne ako v Kavčíne na Spiši, sa začne výstavba krajanského kultúrneho centra. Kiežby sa začala čím skôr.



**BOŽENA
HOLOVÁ
z Lapšanky**

- Musím povedať, že naša miestna skupina nepatrí medzi najaktívnejšie a jej činnosť v posledných rokoch dosť stagnuje. V našej škole už dávnejšie zanikla slovenčina, aj v kostole sa už po slovensky spieva čoraz zriedkavejšie. Ubuldo nám aj predplatiteľ Života, ktorý bol volfakedy v každej rodine. Dnes máme len vyše dvad-

saf predplatiteľov. Podobne ako v iných obciach aj u nás je ľahko zapojiť mládež do krajanskej činnosti. Pred pár rokmi nám pre nevyrovnané účty zavreli aj klubovňu, ktorá sa nachádzala v budove vodárskeho spolku. Na začiatku som sa snažila pritiahať do klubovne mládež, otvárala som ju takmer každý večer, ba priniesla som aj vlastné video. Mládež sa tam často schádzala, vedľa v obci nie je ani kaviareň, ani iný spoločenský objekt, kde by sa mohla po večeroch stretávať. Aj deti si tam neraz robili schôdzky. Škoda, že tento objekt nie je v centre obce, tak obyvatelia vzdialenejšieho konca Lapšanky mali k nemu dlhú cestu. Myslím si, že aj dnes, keby sme otvorili klubovňu, navštievovalo by ju dosť mladých ľudí, len by bolo potrebné zmodernizať jej zariadenie. Museli by sme tiež pohľadať vhodnejší objekt na klubovňu, lebo budova vodárskeho spolku je už vo veľmi zlom stave. V súvislosti s tým ma napadlo, že by sme mohli napr. prenájať nevyužívanú miestnosť nad našim obchodom GS, ktorý sa nachádza pri hlavnej ceste v centre obce, takže krajania by mali k nemu ľahký prístup. Miestnosť by si však asi vyžadovala nejaké opravy, lebo sa už dlhé roky nevyužívala. Takže oživiť klubovňu by podľa mňa bolo možné, len treba do toho investovať.

Myslím si, že by bolo možne obnoviť v obci aj vyučovanie slovenčiny. Treba len nакloniť krajanských rodičov, aby zapísali svoje deti na slovenčiny, no a nájsť dobrého učiteľa, ktorý by vedel deti povzbudit k slovenskej výučbe. Teraz sa predsa otvárajú hranice a je dobre, ak ľudia poznajú jazyk svojich susedov. V Lapšanke máme v nedelu len jednu svätú omšu. Podľa mňa by sme sa mohli pokúsiť zaviesť druhú - slovenskú omšu. Myslím si, že miestni obyvatelia by nemali nič proti slovenským bohoslužbám.

Proti činnosti ÚV nemám väčšie výhrady, aj keď by podľa mňa mal venovať väčšiu pozornosť aj malým miestnym skupinám. Ne pamätam sa, kedy sa u nás konalo nejaké krajanské kultúrne podujatie. Bolo by treba aspoň raz do roka niečo urobiť, nejaké výstupenia folklórnych súborov a pod., aby ľudia videli, že aj u nás sa niečo robí. Taktiež očakávame väčšiu pomoc zo strany Slovenskej republiky. Je jasné, že v dnešných časoch je materiálna podpora veľmi dôležitá, no ja tu myslím predovšetkým na morálnu podporu zo strany Slovenska. Krajania musia cítiť, že stará vlasť sa o nich zaujíma a že jej na nás záleží.

**Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA**



50 ROKOV SPOLU

V tomto roku viaceré krajanské dvojice v Novej Belej oslavujú zlatú svadbu, čiže 50 rokov spoločného nažívania. Patria k nim aj manželia Gronkovci a Bednárikovci, za ktorí sme sa tentokrát vybrali, aby sa podelili s čitateľmi Života svojimi životnými osudmi.

Ján a Katarína Gronkovci

pochádzajú zo slovenských rolnických rodín. Katarína Gronková, rod. Krištofeková, sa narodila 27. októbra 1930 v Novej Belej. Jej rodičia Jozef a Mária Krištofekovci gazdovali na nevelkom hospodárstve. Žiaľbohu, vlastného otca nepoznala, lebo zahynul v roku 1930, pred jej narodením. Neskôr sa jej matka druhýkrát vydala. Celé detstvo a mladosť prežila Katarína v rodnej obci, kde navštievovala základnú školu, najprv dva roky poľskú, potom štyri roky slovenskú. Po ukončení školy ostala doma pomáhať rodičom na hospodárstve. Mala piatich súrodencov: bratov Valenta, Františka a Jána a sestry Máriu a Annu. Okrem nej v Novej Belej ostali ešte František Ján a Anna, ktorí Valent a Mária vydcestovali na Slovensko.

Podobne ako Katarína, aj Ján Gronka strávil detstvo a mladosť v rodnej obci. Narodil sa 4. mája 1930 v Novej Belej. Jeho rodičia Jozef a Mária Gronkovci vlastnili niekoľkohektárové hospodárstvo, na ktorom musel pomáhať aj Ján so súrodencami. Pochádzal z viacdetnej rodiny, mal dvoch bratov Jakuba a Jozefa a sestry Annu, Irenu a Helenu. Ján bol najmladší. Aj on navštievoval v rodnej obci najprv dva roky poľskú školu, potom štyri roky slovenskú. Učil sa veľmi dobre a chcel pokračovať v štúdiu, lenže rodičia nemali peňaží, aby mohol ísť do škôl. Jeho bratia v roku 1945 odišli na Slovensko: Jakub sa usadil vo Svite a Jozef narukoval na vojenčinu do Prahy a ostal bývať v Čechách. Na Slovensko vydcestovala aj sestra Helena, ktorá sa vydala za Jánovho švagra Valenta Krištofska. Irena ostala bývať v rodnej obci a Anna žije v Novom Targu. Aj Ján chcel po vojne vydcestovať do Ružomberka, avšak musel zostať doma pomáhať rodičom.

- Boli to pre nás veľmi ťažké časy, - spomína Ján. - Našu obec často prepadávala banda Ogňa, ktorá bola ľudí a kradla čo jej prišlo pod ruky. Nášmu susedovi vzali dve suine, nám kravu. A



Ján a Katarína Gronkoviči

všetko len preto, že sme boli Slováci, preto nečudo, že mnoho ľudí utekalo na Slovensko.

Aj Katarínin otčím - František Brodovský len o vlások unikol smrti z rúk bandítov, ked sa mu, podobne ako Dominikovi Kalatovi, podarilo z domu ujsť. Ďalší štýria belianski krajania však nemali takto šťastia a boli zavraždení.

Ján a Katarína sa poznali od malička. Aj do školy chodili spolu, vedľa boli rovesníkmi. Svoje životné osudy sa rozhodli spojiť 2. júna 1951. Po svadbe sa Katarína nasťahovala k Jánovi a spoločne sa pustili do práce na hospodárstve. Spoločne vychovali päť detí: synov Juraja, Andreja, Jána a Antona a dcéru Máriu. Dnes sa už všetci osamostatnili, doma ostal staraf sa o rodičov Andrej.

Spoločný život Jána a Kataríny Gronkovičov bol poznačený predovšetkým fažkou prácou na hospodárstve. Ján si však vždy našiel čas aj na verejnoprospečnú činnosť v obci. 17 rokov bol členom miestnej urbárskej rady, kde plnil funkciu pokladníka. Istý čas bol pokladníkom MS nášho Spolku v Novej Belej, potom vyše 14 rokov (1974-88) predsedom a neskôr podpredsedom MS, ktorej členmi sú od začiatku obaja s manželkou. Ján Gronka bol po celý čas veľmi aktívny a obetavým krajanom. Bol členom miestneho divadelného krúžku, a neskôr aj jeho vedúcim.

- Krajanský život sa v našej obci po celý čas veľmi živo rozvíjal, - spomína. - Pamäťám sa ako sme začali organizovať obľátkové stretnutia, najprv sme na ne pozývali najstarších členov našej MS, potom - až dodnes - všetkých. Náš divadelný krúžok sa tešil veľkej obľube, nie len v našej obci, ale aj v iných spišských či oravských dedinách. Usporadúvali sme veľa schôdzí, na ktoré sme pozývali mládež a získavali sme nových členov.

Často sme robili tančné zábavy, aby sme získali nejaké prostriedky, za ktoré sme potom kupovali darčeky a na Mikuláša sme ich rozňášali krajaniským deťom. Život čítame spolu s manželkou od jeho vzniku, a aj dnes patrí medzi naše oblúbené časopisy.

Od roku 1964 je Ján Gronka belianskym zvonárom, a od roku 1980 aj kostolníkom. Ako zhodne s manželkou tvrdia, dnešný život sa im zdá oveľa ľahší, ako za ich mladosti. Starobu im dnes spríjemňuje aj 16 vnukov, ktorí ich často navštievujú.

Andrej a Helena Bednarčíkovci

Obaja sa narodili v Novej Belej, a tu prežili celý svoj život. Andrej Bednarčík (nar. 29. novembra 1925) pochádza z viacdetnej slovenskej rodiny. Jeho rodičia, Andrej a Ludmila (rod. Kurnátová), gazdovali na nevelkom hospodárstve. Mal troch bratov: Ludvika (už nežije, býval v Novej Belej), Jozefa a Emila (obaja vysteľovali do Svitu na Slovensku) a štyri sestry: Máriu a Hélenu (bývajú v rodnej obci), Ľudmilu (žije v Bratislave) a najmladšiu Annu, ktorá zomrela len niekoľko mesiacov po narodení. Pri pôrode Anny v roku 1938 zomrela Andrejova matka, takže otec ostal sám s malými deťmi. Aj keď život mu uštedril fažký úder, bol zvyknutý prekonávať neprajnosti osudu. Neraz spomíнал Andrejovi časy prvej svetovej vojny, keď bol na vojenčine medzi husármami a potom na vojne. Dlhé roky strávil na frontoch v Rusku, Taliansku a Rumunsku. Domov sa vrátil až po 7 rokoch.

Andrej navštievoval poľskú základnú školu, po absolvovaní ktorej ostal pracovať na rodičovskom hospodárstve. Aj on s fažkým srdcom spomína na povojskové roky, keď miestni Slováci museli trpieť za svojú národnosť.

- Ani nás banda Ognia neušetrila, -

spomína. - Vtedy si človek nemohol byť istý ani len holým životom. Brata mi banditi veľmi dobili a nás vykradli. Nenechali nám takmer nič, takže sme si nemali ani čo obliecť. Vtedy bola Nová Belá čisto slovenskou obcou. Pamäťám sa na vtedajšie sčítanie obyvateľstva. Môj otec bol vtedy richtárom, preto zberal sčítacie tlačívá. Vtedy si v celej obci len jedna žena, ktorá pochádzala z Bielky uviedla poľskú národnosť, ostatní boli Slováci.

Helena Bednarčíková, rod. Skupinová, taktiež pochádzala zo slovenskej roľníckej rodiny. Narodila sa 3. decembra 1924 v Novej Belej. Jej rodičia Valent a Mária Skupinovci gazdovali na nevelkom hospodárstve, na ktorom pomáhal až Helena so súrodencami: Máriou, Valentom, Jánom, Jozefom a Andrejom. Aj ona navštievovala pred vojnou len poľskú základnú školu, po ktorej ostala doma pomáhať rodičom na hospodárstve.

Na spoločnú cestu životom sa Andrej a Helena vydali 14. júla 1951.

- Aj keď svadbu sme nemali príliš veľkú, nič na nej nechýbal, - spomína na tie chvíle Helena. - Zišla sa rodina, hostili sme sa najprv u nás, potom u manžela, kam som išla za nevestu.

Po svadbe sa manželia Bednarčíkovci pustili do spoločného gazdovania. Roboty bolo dosť, vedľa nich hospodárstvo malo vyše 15 hektárov. Aj v ich živote sa šťastné chvíle striedali s tragicími. K tým prvým patrilo určite narodenie dcéry Ľudmily a synov Benedikta a Silvestra, zase k druhým - smrť Benedikta vo veku 33 rokov. Ľudmila odišla do Ameriky a tam dnes žije, Silvester ostal gazdovať na rodičovskom hospodárstve. Dnes sa už dožili aj 5 vnukov a jedného pravnuka. Ako hodnotia spoločne prežité polstoročie?

POKRAČOVANIE NA STR. 6

Andrej a Helena Bednarčíkovci



SPOKOJNÝ ŽIVOT

Zlatá svadba, čiže 50 rokov spoločného manželského života je neobyčajnou udalosťou v živote dvoch ľudí, ktorí sa pred polstoročím rozhodli vstúpiť na spoločnú cestu životom. Patria k nim aj manželia Johana a Anton JANOVIAKOVCI z Veľkej Lipnice, ktorých sme nedávno navštívili a požiadali, aby nám porozprávali o svojom živote.

Johana Janoviaková, rod. Bialoňová, sa narodila 22. decembra 1932 vo Veľkej Lipnici. Jej rodičia Vendelín a Margita (Vojtušáková) Bialoňovci bývali nedaleko kostola sv. Lukáša a gazdovali na nevelknom hospodárstve, na ktorom už odmalička, spolu so svojimi súrodencami, musela pomáhať pri všetkých hospodárskych a domáčich práciach.

- Mala som, - hovorí Johana, - štyroch súrodencov, bratov Albína a Emila a sestry Irenu a Vilmu, ktoré, žiaľ, zomreli ešte v detskom veku. Keďže na jeseň 1939 sa Orava vrátila k Slovensku, chodila som do slovenskej školy až do roku 1945. Ešte dnes si pamätam, že ma učila učiteľka Zita Medvecká z Trstenej a riaditeľom školy bol Dezider Štuler zo Zvolena, ktorý mal manželku z Veľkej Lipnice.

Keďže po skončení vojny sa museli slovenskí učitelia vrátiť na Slovensko, otec Johana už viac do školy neposlal, takže až do vydaja ostala pracovať na rodičovskom gazdovstve.

- Život v prvých povojunových rokoch bol ťažký, preto som niekedy chodievala predávať niektoré polnohospodárske produkty na jarmok do Jablonky, - spomína, - zasa môj otec vozil drevo do Čierneho Dunajca, takže sme si trochu privyrobili na skromné živobytie. V roku 1947 môj 16-ročný brat Emil odišiel na Slovensko a pracoval najskôr na majeri v Petržalke, potom v Olomouci. Po absolvovaní vojenčiny vo Vyškove na Morave sa oženil a dodnes býva v Čadci. Druhý brat Albín zomrel, žiaľ, pred štyrmi rokmi a je pochovaný vo Veľkej Lipnici.

Manžel Emílie Anton Janoviak, sa narodil 4. júla 1925 vo Veľkej Lipnici-Murovanici. Je najmladším zo siedmich súrodencov. Mal tri sestry - Máriu, Emfliu a Johanu a troch bratov - Karola, Andreja a Jána. Antonovi rodičia Andrej a Júlia (rod. Michaláková) sa spoznali a zosobášili v Amerike, kam v roku 1905 vycestovali za prácou. Za oceánom sa im narodili aj ich najstarší synovia - Karol (1907) a Andrej (1909), s ktorými sa v roku 1911 vrátili na rodnu Oravu. Počas spriatočnej, skoro trojtýždňovej plavby lodou po bûrliu v oceáne však 2-ročný Andrej vážne ochorel a krátko po príchode domov zomrel. Radosť z návratu teda skalila rodinná tragédia.

Krátko po vypuknutí 1. svetovej vojny (1914) Antonov otec musel narukovať do rakúsko-uhorskej armády, odišiel na východný front, kde sa čoskoro dostal do ruského zajatia. Domov sa vrátil až krátko pred skončením vojny, takže jeho rodina vyše tri roky nemala oňom žiadne informácie. O to väčšiu radosť mali z jeho návratu.

Anton chodil do školy v rokoch 1932 až 1939. Keď dovršil 15 rokov, zomrel mu otec a o hospodárstvo a Antonových súrodencov sa nadáľ musela staráť mama. Prešli však ďalšie roky, Orava a Spiš sa vrátili ku Slovensku a Anton, podobne ako ďalší slovenskí mládenci, musel narukovať.

- Povolávací rozkaz, - hovorí, - ma zaviedol k vojenskému útvaru v Ružomberku. Narukoval som až v septembri 1944, takže na pomoc Slovenskému národnému povstaniu sme sa nedostali, keďže Nemci sa už tlačili až do Banskej Bystrice.

Niektorým z Antonovej jednotky sa sice v poslednej chvíli podarilo prebehnuť do hôr k partizánom, ale väčšina sa po rozpustení jednotky vrátila domov. Nie všetkým sa to podarilo, viacerí padli do zajatia a do konca vojny ostali v nemeckom pracovnom tábore.



Johana a Anton Janoviakovci si druhýkrát slúbuju vernosť a lásku

Po návrate domov Anton až do ženby pomáhal mame v práci na hospodárstve. Jeho sestry Mária a Emília sa medzitým vydali vo Veľkej Lipnici, kym ďalšia sestra Johana odišla na Slovensko a v súčasnosti žije v Námestove. Na Slovensku, v Novom Ústí pri Trstenej, býval až do svojej smrti aj Antonov brat Ján a dnes už nežije ani najstarší Karol. Mladší Andrej zasa býva v Amerike, kam odišiel ako 19-ročný mládenec.

- Svoju budúcu manželku Johanu, - hovorí, - som poznal už od detstva. Stretávali sme sa pomerne často, keďže jej rodičia mali pole nedaleko nás. Stalo sa, že sme sa neskôr zaľúbili a 27. júla 1950 sme sa aj zosobášili. Po svadbe sme 12 rokov bývali u mojich rodičov, keďže svoj vlastný dom v Murovanici sme dokončili až v roku 1963.

Manželia Janoviakovci sa po svadbe spoľočne pustili do práce a postupne sa im narodilo osiem detí: Anton, František, Tadeáš, Dana, Milan, Ján, Anna a Božena. Aby Anton uživil tak početnú rodinu, odišiel za prácou do Československa. Najskôr sa zamestnal v stavebnom podniku Ostrava-Vítkovice a potom pri výstavbe vŕalcovne fólií Kovohutě Břidličná, kde o.i. dostal diplom za obetavú prácu, ktorý si dodnes starostlivo uschováva. Do predčasného zdravotného dôchodku odišiel v roku 1978, po 22 rokoch ľažkej práce. Popri práci pomáhal vo výchove svojich detí, ktoré sú už samostatné a založili si svoje vlastné rodiny, zvelaďoval hospodárstvo a staral sa o dom.

Hoci manželia Janoviakovci sú už dlhší čas na zaslúženom dôchdku, nakoľko môžu, ešte vždy sa snažia pomáhať defom. Starobu im dnes spríjemňuje 29 vnukov a 3 pravnuci, ktorí svojich starých rodičov často navštievujú. Popri práci sa obaja živo zaujímali o dianie v obci, sú dlhoročními členmi miestnej skupiny SSP a čitateľmi Života. K ich peknému životnému jubileu im želáme najmä veľa zdravia a ešte mnoho krásnych a slnečných dní v kruhu svojej rodiny.

PETER KOLLÁRIK

50 ROKOV SPOLU

DOKONČENIE ZO STR. 5

- V každom manželstve prídu dobré a zlé chvíle, ktoré však treba prekonáť, - hovorí Helena. - Manžel bol muzikantom, často chodieval hrávať na zábavy či svadby, hoci ja by som bola radšej, keby sedel doma.

Obaja sa vždy živo zaujímali o krajské dianie v obci a sú členmi MS SSP od začiatku. Andrej, ktorého otec bol spoluzakladateľom miestnej skupiny, pôsobil aj v divadelnom krúžku. Angažoval sa taktiež do iných verejnoprospešných prác. Od roku 1940 je členom miestneho požiarneho zboru. Obaja sú tiež vernými čitateľmi nášho krajského časopisu.

- Aj keď sme obaja chodili do poľskej školy, slovenčinu ovládame veľmi dobre a Život si vždy s obľubou prečítame, - hovorí Andrej.

Do ďalších rokov poprajme našim oslavencom ešte veľa zdravia, lásky a počoa.

Text a foto: JÁN BRYJA

ORAVSKÁ MALIARKA

Na Orave žije podnes viacero zaujímavých ľudových umelcov, ktorých diela popularizujú tento región nielen doma, ale aj v zahraničí. Patrí k nim nepochybne maliarka Lídia Mšalová z Hornej Zubrice alebo rezbári Ján Puchala, Vladislav a Krištof Pieronkovci z Podvľka, o ktorých sme už písali na stránkach Života. Prednedávnom sme navštívili ďalšiu oravskú maliarku, krajanu Cecíliu OŠKVAREKOVÚ z Hornej Zubrice, aby sme s jej tvorbou a životom mohli oboznámiť našich čitateľov.

Cecília Oškvareková, rodená Mišincová, sa narodila 16. apríla 1915 v Dolnej Zubrici. Pochádza z chudobnej, mnohočlenej roľníckej rodiny Karolíny a Jozefa Mišincovcov. Mala piatich súrodencov. Jej bratia Karol, Vendelín (ktorý zostal na rodčovskom hospodárstve), Ferdinand a Jozef už, žiaľ, nežijú. Okrem nej žije už len jej mladšia sestra Karolína (Kotová), ktorej manžel Vendelín bol v obci poštárom.

- Do školy, - spomína, - som chodila len dva roky (1922-1924), kedže potom ma rodičia dali do služby. Slúžila som vyše deväť rokov, najskôr ako pastierka husí a kráv, potom som bola v Hornej Zubrici u Stašku pri lese, v rodine Hruškovcov a nakoniec u Žida Korguta v Czarnom Dunajci. Kedže mal krčmu a obchod, práce som mala neúrekom.

Po návrate domov Cecília chodila sadit stromky do panského lesa pod Babou horou a takto si zarábala na svoje dve malé dcérky Angelu (Kulaková) a Petronelu (Gąsiarowá), s ktorými sa (ako slobodná), vrátila zo služby. Rodičia ju totiž okamžite vydedili, takže o svoje ratolesti sa musela starať úplne sama.

Uplývali roky, začala sa 2. svetová vojna a Orava sa vrátila ku Slovensku. Cecília dovršila 25 rokov a vydala sa za Karola Kulaviaka. Tichú svadbu mali na jeseň 1941. O dva roky sa im narodil jediný synček Karol (1943).

- S manželom, - pokračuje, - ktorý bol strážnikom skladov v Hornej Zubrici, som prežila pekných 12 rokov. Trpel však na zrádnik, čo bolo nakoniec príčinou jeho predčasnej tragickej smrti. Kedže sa vracal z roboty a prechádzal cez mostik dostal silný záchvat, spadol do potoka a utopil sa.

So stratou manžela sa Cecília dlho nemohla zmieriť, ale ako sa hovorí, čas hojí aj tie najtažšie rany. Kedže ostala sama a



Cecília Oškvareková so zat'om J. Pavlákom, jeho ženou Cecíliou a vnukom Matúšom

musela sa postarať o svoje malé deti, začala si privyrábať predajom poľnohospodárskych produktov, vajíčok, masla, mlieka, ktoré nosievala načierno na Slovensko. Späť sa vracala s plným batohom na chrbte, v ktorom bol cukor, múka, či topánky. Hraničná stráž ju sice zapákrat zadržala, ale po krátkom vyšetrovaní ju prepustila volno.

Písal sa rok 1965, keď sa Cecília druhýkrát vydala. Manželom sa jej stal Karol Oškvarek z Jablonky, vдовec s 12 deťmi. Jedným z nich je Cecília Pavláková žijúca v Hornej Zubrici, u ktorej babička dnes býva. Po svadbe začali manželia Oškvarekovci bývať v Dolnej Zubrici, opravili svoj starý dom, postavili stodolu a začali hospodáriť na malom gazdovstve. Obaja ľahko pracovali. Po dvoch rokoch však Cecílii manžel nečakane zomrel (1967) a jej syn z prvého manželstva Karol, spolu s manželkou Angelou a dcérou Gražynou odišiel do Ameriky (1973). Vydali sa aj jej dcéry, takže v dome zostala sama ako prst. Kedže čas popri práci si už oddávna najradšej krátila malovaním na skle, jej záľuba jej vypĺňala dlhé chvíle.

- Vzťah k malovaniu bol vo mne sice už oddávna, - pokračuje, - ale vzhľadom na ľahké životné podmienky som sa mu dlho nemohla venovať. Rozvinula som ho naplno až pri mojom druhom manželovi Karolovi, ktorý tiež maloval na skle.

Kedže nevinná záľuba sa postupne stala vitaným, hoci neveľkým zdrojom zárobku, venovala jej každú chvíľu.

- Spolu s manželom, - spomína Cecília, - sme namaľovali desiatky, možno stovky obrázkov na skle. On najradšej stváraoval prírodné motívy, kým mňa viac zaujímal oravské kaplnky, pasúce sa ovečky, ale aj

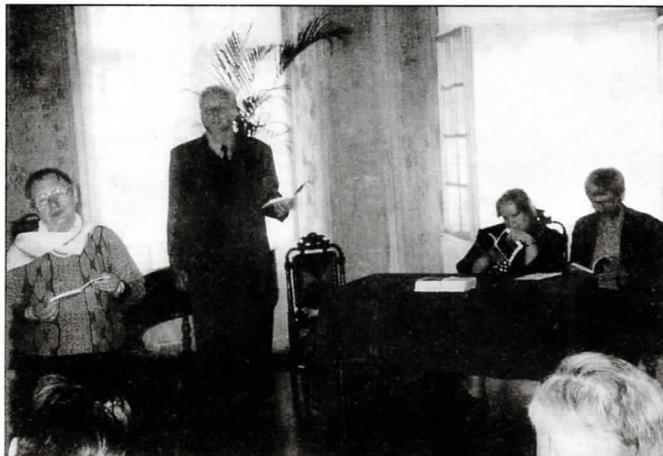
portréty svätcov a Ježiša Krista, ktoré som maľovala podľa obrázkov. Maľovala som tiež portréty svojich najbližších.

Ako mi povedala, mnohé z jej prác boli neskôr vystavené v Skanzene oravskej architektúry v Hornej Zubrici, ale aj na iných miestach na Orave a v Poľsku. Najviac je však u súkromých ľudí, nezriedka aj za hranicami.

- Často som maľovala, - hovorí, - na obednávku turistov, ktorí prichádzali k Babej hore na dovolenku. Peniaze za obrázky sa mi veľmi zíšli, vedľaj samotné malovanie je finančne náročné. Bolo treba predsa kúpať sklo, dať ho porezať, najčastejšie na formát A4, drahé boli aj olejové farby i štetce. Ako vzniká maľba na skle? Najskôr na sklo nanesiem prvú vrstvu farby, ktorá musí vysychať okolo 2-3 dni. Potom nanášam ďalšie, inofarebné vrstvy. Práca pri malovaní jedného obrázka je náročná a trvá niekoľko dní. Už som si aj zrak pokazila pri malovaní a sliepení nad obrázkami. Volákedy totiž nebola v domoch elektrina, takže som pracovala pri sviečke či petrolejovej lampe. V roku 1982 som dokonca v nemocnici v Krakove mala niekoľko operácií očí. Horšie tiež počujem, ale teším sa, že moje maľby sa páčia aj iným, že oživujú spomienky ich majiteľov na pobyt v Zubrici.

Na záver poznamenajme, že Cecília Oškvareková prednedávnom dovršila 86 rokov, dožila sa už 9 vnukov a 17 pravnukov. Pozná aj nás Život. Čítaval jej ho najmä syn Karol, ktorého slovenčinu v Dolnej Zubrici učila Angela Kulaviaková. Jej zat Ján Pavlák je delegátom MS SSP na XI. zjazde nášho Spolku v Krakove. Zaželajme jej ešte veľa rokov v blízkom kruhu rodiny a milé spomienky nad svojimi obrázkami.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK



A. Kajtochowa (zľava), J. Lubart-Krzysica, V. Prokešová
a J. Zambor



Účastníci stretnutia, spredú J. Šternog a L. Molitoris

MESTÁ A MIESTA

V rámci Dni slovenskej kultúry v Malopołsku sa konal bohatý cyklus kultúrno-spoločenských podujatí, ktoré sa 28. mája 2001 popoludní začali stretnutím slovenských a poľských básnikov v krakovskom klube novinárov Pod hruškou a neskôr vernisážou výstavy troch slovenských maliarov v galérii ÚV SSP.

Zaujímavé poetické popoludnie nazvané Mestá a miesta zorganizoval Spolok Slovákov v Poľsku za spoluúčasti Slovenského inštitútu vo Varšave, Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Poľsku, krakovskej Konfraternie básnikov a Kultúrneho domu Podgórze. Zúčastnilo sa ho vyše sto osôb, medzi nimi krakovskí básnici: Jacek Lubart-Krzysica, Anna Kajtochowa, Józef Baran, Wojciech Kawiński, Wiesław Kolarz, Arne Puu, Adam Ziemanin a ich hostia z Bratislav: Ján Zambor, Viera Prokešová a Jozef Čertík. Prišiel i tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jačová, šéfredaktor Života Ján Šternog,

vedúca Oddelenia kultúry ÚV SSP a lektorka slovenského jazyka v Inštitúte slovanských filológií JU v Krakove Vlasta Juchniewiczová, študenti slovakistiky Jagelovskej univerzity v Krakove, predstavitelia tlače a ďalší.

Stretnutie v krásnej secesnej sále Fontány, akoby predurčenej na takéto lyrické podujatie, otvoril hlavný iníciátor podujatia J. Lubart-Krzysica. Po ňom vystúpil L. Molitoris, ktorý pripomeral význam takýchto stretnutí pre ďalší rozvoj poľsko-slovenských vzťahov, vyzdvihol dlhoročné kontakty krakovských a bratislavských básnikov a predstavil zbierku ich básní Mestá a miesta, ktorú pri tejto príležitosti vydal nás Spolok za spolupráce s krakovskou Konfraternou básnikov a kabinetom slovakistiky JU v Krakove.

Potom už v sále zavládla poézia. Básnici sami recitovali svoje verše, v poľštine a slovenčine a aj bez prekladu si všetci znamenite rozumeli. Ako prvá vystúpila krakovská poetka A. Kajtochowa (1928), básnik J. Baran (1947) a slovenská poetka a prekladateľka V. Prokešová (1957), ktorá predstavila výber svojich básní a podčakovala za preklad svojej poézie

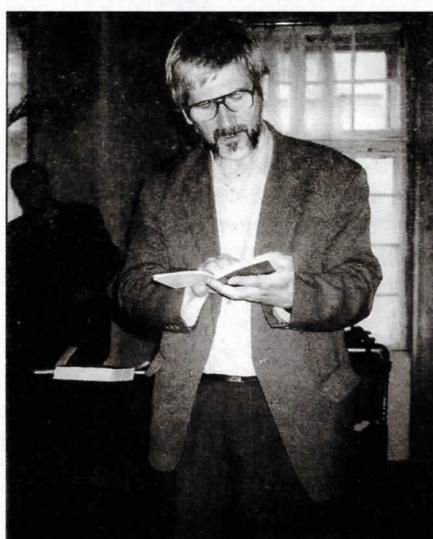
...a host' zo Slovenska J. Zambor

do poľštiny. Básnik, prekladateľ a literárny vedec J. Zambor (1947) zarecitoval verše Ďalší pokus, Beda utekaj a Stačilo a W. Kawiński (1939) venoval svoje verše S. Stachovi a V. Kovalčíkovi. W. Kolarz (1945) zarecitoval báseň bez názvu a Pred spánkom a po ňom vystúpili ďalší - fínsky básnik žijúci v Krakove A. Puu (1948), A. Ziemanin (1948) a nako-nie J. Lubart-Krzysica. Ten predvedol báseň Mestá a miesta, ktorá dala titul rovnomennej zbierke básní a pridal aj báseň Noci s Gerbcom, venovanú svojmu slovenskému pria-teľovi, básnikovi a prekladateľovi poľskej poézie. Zhromaždeným sa prihovorila i Bogumiła Suwara z Krakova, ktorá hovorila o vzniku zbierky básní Mestá a miesta a zdôraznila, že sa ju podarilo výdať iba vďaka vynikajúcej spolupráci slovenských a poľských básnikov, UJ v Krakove a UK v Bratislave a samozrejme Spolku Slovákov v Poľsku.

Nasledovala beseda, počas ktorej J. Zambor porozprával o predstaviteľoch slovenskej povojnej poézie. Po ňom redaktor Literárnej redakcie Slovenského rozhlasu a básnik J. Čertík zarecitoval báseň Čo si nesiem z Varšavy a hovoril aj o významnej úlohe slovenských vydavateľstiev a Literárnej redakcie Slovenského rozhlasu v prezentácii slovenskej a zahraničnej literatúry. Počas besedy sa hovorilo aj o publikačných možnostiach začínajúcich básnikov a literátov a o potrebe vydávania archívnych zvukových záznamov diel a životov majstrov slovenskej literatúry.

Skoro dvojhodinové poetické popoludnie sa skončilo symbolicky, zvukom trúbky krakovského hejnala, ktorý zaznel v veže nedalekého Mariánskeho kostola.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK



Vernisáž v galérii SSP

O 18. hodine večer sa v Galérii slovenského umenia v krakovskom sídle SSP



Prof. J. Čongva (druhý sprava) otvára výstavu



Vernisáže sa zúčastnilo viacero milovníkov umenia

konalo otvorenie výstavy slovenských maliarov Daniela Bidelnicu, Dušana Sekelu a Jarmily Veľkej. Bola to už siedma výstava slovenských umelcov, ktorú usporiadal nás Spolok v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave. Výstavu nazvanú symbolicky PS slávnostne otvorili predsed a tajomník ÚV SSP prof. J. Čongva a L. Molitoris. Slova sa ujal aj slovenský spisovateľ a filozof Peter Valček, ktorý bol kurátorom výstavy a napísal aj úvodnú esej do katalógu, vydaného pri príležitosti výstavy. Ako uviedol P. Valček, písmená PS sú akoby symbolom vzájomného vzťahu Polska a Slovenska. Zároveň tento pikrogram nesie aj starú symboliku Pravdy a Svetla ako ēterických sprostredkovateľov poznania a videnia. Jednotu sveta a svetla manifestuje sama ľudská reč, lebo majú v polštine aj v slovenčine spoločný zdroj a spoločný významový základ ako slova.

- Každá výstava malby je o svete a svetle, no táto je aj o jazyku, o komuni-

kácii a ľudskom dorozumení. Malba ako ľudské gesto sa na vzniku svetla zúčastňuje bezprostredne, malba je generátorom svetla, každá malba nesie božskú tému - antizujúce, bádavé, humanistické fiat lux. Osvetlenie sveta. Táto výstava je ušak aj projekciou svetla na plochu jazyka. Lebo aj jazyk, nielen svetlo, dáva veciam tvar, - povedal o.i. P. Valček a stručne oboznámil návštěvníkov s vystavovanými prácam a ich autormi.

Akademický maliar Daniel Bidelnica sa narodil 16. februára 1957 v Nitre, študoval na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Bratislave a na Fakulte monumentálneho maliarstva Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave. Venuje sa malbe, tapiserii a grafike. Jeho maliarsky svet je postavený na výtvarnom spodení svojich vizuálnych predstav. Snaží sa stváriť kompozíciu v harmónii a poetike, vyzdvihnuť jemu vlastný výraz farby a čistoty tvaru. Pri olejomalbe k dosiahnutiu harmónie popri klasických tech-

nikach siahá aj po kombinácii rôznych materiálov a ich štruktúr, niekedy až v absurdnom a netradičnom spojení. Jeho tvorba je procesom hľadania a stále je otvorená novým tvorivým viziám.

Dušan Sekela sa narodil 3. marca 1955 v Medzilaborciach. Študoval na SSUP v Košiciach a na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Žije a tvorí v Bratislave. Svoje diela prezentoval na mnohých domácich aj zahraničných výstavách, napr. vo Švajčiarsku, Maďarsku a Francúzsku.

Jarmila Veľká (nar. 27. marca 1953 v Bratislave) v rokoch 1971-1976 študovala na krakovskej Akadémii krásnych umení, v odbore komorná a monumentálna malba. Vytvorila si a rozvíja svoj vlastný umelecký program a štýl, v ktorom môžeme súbežne sledovať niekolko hlavných línií. Vďaka abstrakcii jej diela dávajú možnosť odplútať sa z hlavnej roviny "plátna" a premeniť tvarov budovať ďalšie imaginárne hľbky obrazu, v ktorých geometrické kompozície krúzia, bud sa len nehučne otáčajú, pričom menia súzvuk svojich farieb a farieb okolia. Jej práce dokážu vnímavému divákovi povedať naozaj veľa.

Aj táto výstava sa tešila veľkému záujmu divákov. Okrem spomínaných akademických maliarov, predsedu a tajomníka ÚV SSP sa jej zúčastnili aj riaditeľka SI vo Varšave Helena Jacošová, šéfredaktor Života Ján Špernoga, členovia krakovskej MS SSP, lektori i študenti slovakistiky JU v Krakove a ďalší milovníci umenia. Vernisáž zavŕšil koktail, počas ktorého si diváci mohli pobesedovať o peknej expozičii, porozprávať sa s umelcami a dať si podpísat katalóg. K dobrej nálade prispel hrou na klavíri Jerzy M. Božyk.

Text a foto: JÁN BRYJA





Záber zo stretnutia

STRETNUTIE SO SLOVENSKÝM MINISTROM

V dňoch 17.-18. mája t.r. bol v Poľsku na oficiálnej návštive minister zahraničných vecí SR Eduard Kukan. Streltol sa o.i. s prezidentom PR A. Kwaśniewskym, premiérom PR J. Buzekom, ministrom zahraničia PR W. Bartoszewským a ďalšími politikmi, s ktorými rokoval o otázkach rozšírenia slovensko-poľských vzťahov a spolupráce a o niektorých medzinárodných otázkach, týkajúcich o.i. príprav k vstupu oboch našich krajín do európskych štruktúr.

Pri tejto príležitosti sa 18. 05. slovenský minister stretol v priestoroch veľvyslanectva SR vo Varšave so zástupcami Spolku Slovákov v Poľsku, tajomníkom ÚV SSP Ludomírom Molitorisom a šéfredaktorom Života Jánom Šternogom, ktorí ho oboznámili so súčasnou činnosťou Spolku a jeho problémami. Patria k nim o.i. dodnes neschválený zákon o ochrane národnostných menšíni, potreba podpory kultúrnych a iných projektov Spolku (v tom výstavbu Domu slovenskej kultúry v Kacvíne) v Poľsku i na Slovensku, oneskorovanie dotácie na Život, ale aj problém víz pre našich študentov na Slovensku a potreba morálnej podpory našej menšiny slovenskou vládou, napr. počas kontaktov s predstaviteľmi štátnej moci v Poľsku. Znepokojuje nás i otázka politiky Slovenska voči zahraničným Slovákom, najmä po rozhodnutí o zrušení Domu zahraničných Slovákov, v súvislosti s čím chýba strešná inštitúcia, na ktorú by sa krajania v prípade potreby mohli obrátiť.

Minister E. Kukan nás uistil o svojej podpore a o.i. zdôraznil, že politika Slovenskej republiky voči zahraničným Slovákom sa nemení a Slovensko je pre nich vždy otvorené. Čoskoro sa vyrieši aj otázka Úradu pre zahraničných Slovákov. Poznamenal tiež, že do rozhovorov s poľskými štátnikmi zaradil počas tejto návštavy aj problematiku slovenskej menšiny v Poľsku.

Poznamenajme ešte, že pri príležitosti návštavy ministra zahraničných vecí SR E. Kukana v Poľsku usporiadala veľvyslankyňa SR M. Vášáryová vo svojej rezidencii koktail, ktorého sa zúčastnili predstaviteľia diplomatického zboru, poľskej vlády a parlamentu, kultúrni činitelia a ďalší. Počas koktaľu odovzdal minister E. Kukan štyrom osobám Striebornú plaketu Ministerstva zahraničných vecí SR. Medzi vyznamenanými boli: Bogdan Klich, bývalý námestník ministra kultúry a umenia PR Michal Jagieľlo, účastník SNP Władysław Majewski, ako aj Jadwiga Podrygałłowá, príslušníčka čaty 535 Slovákov, ktorá bojovala vo Varšavskom povstaní. Blahoželáme.

J. Š.

Nedeca-Zámok je súčasťou najmenšou, ale určite aj jednou z najznámejších obcí na Spiši. Malebne položená nad horným jazerom nedeckej priehrady a obklopená skvostami starej architektúry a prírodných krás je pre turistov veľmi príťažlivým miestom. Dlhé roky tvorila jeden administratívny celok so susednou Nedecou. Až v roku 1990 získala samostatnosť. Hned po osamostatnení sa miestni obyvatelia pustili do práce nad rozvojom obce. S pomocou Gminného úradu v Nižných Lapšoch vybudovali krásny kultúrny dom, v ktorom sa nachádza aj požiarna zbrojnice. V roku 1995 začali výstavbu miestneho kostolíka, pri ktorom zriadili neskôr aj cintorín. Tento cieľ sa im podarilo dosiahnuť veľmi rýchlo, a tak už 30. novembra 1997 bol kostolík sv. Andreja vysvätený. Odvtedy už Zámočania nemusia chodiť do kostola v Nedeci, ale nedeckí kňazi dochádzajú každú nedelu slúžiť sv. omšu do Zámku. V súčasnosti sa Zámočania pustili do opráv svojich ciet. Počas mojej návštavy v máji práve vytvrdzovali cestu k miestnemu cintorínu a ešte v tomto roku by chceli urobiť riadnu asfaltovú cestu do časti obce nazývanej Medzi skalky. Na tento účel im už gminný úrad prisľubil 30 tisíc zlotých.

Nedeca-Zámok dnes

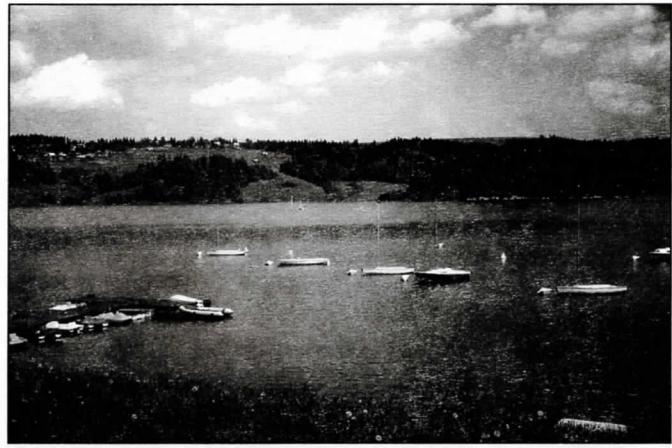
Veľkú zásluhu na rozvoji obce mala určite výstavba hydropredajne na Dunajci. Keďže Nedeca-Zámok leží priamo nad horným jazerom nedeckej priehrady, musela byť celá dedina prednoseň napojená na kanalizačnú sieť. Taktiež bola napojená na vodovodnú sieť, čím sa vyriešil dlhorocný problém Zámočanov s nedostatkom pitnej vody. Avšak v tejto súvislosti najväčšie nádeje spájali Zámočania s rozvojom turistiky. V obci začali pribúdať veľké domy, v ktorých je po niekoľko hostovských izieb. Taktiež vznikali väčšie penzióny a rekreačné strediská, pribudol rad obchodov a letných domčekov. Ako sme sa dozvedeli od miestnych obyvateľov, počas sezóny, najmä cez prázdniny, je ich obec priam zaplnená turistami. Samozrejme všetko je závislé od počasia, v každom prípade návštevníkov Nedeca-Zámku pribúda z roka na rok. Väčšinou sú to však návštevníci, ktorí nedajú miestnym obyvateľom veľa zarobiť. Prídu, popozerajú a poberú sa ďalej. Dôvod je jednoduchý - aj keď od otvorenia priehrady uplynulo už niekoľko rokov, okolie jazera ešte vždy nie je náležite upravené. Bolo by treba vôkol jazera urobiť nejaké pláže, vo-

Pohľad na letnú Nedecu-Zámok





Malebný pohľad na Nedecký zámok



Plachetnice, loďky a vodné bicykle čakajú na turistov

lejbalové ihriská, miesta na stanovanie a pod. Myslím si, že nedeckej prie hrade je potrebná aj vhodná reklama v celom Poľsku, ba aj v zahraničí. Mala by na to myslieť najmä firma spravujúca toto vodné dielo, čiže Akciová spoločnosť súboru vodných nádrží Czorsztyn - Sromovce, ale aj mestní obyvateľia. Žiaľbohu, pre niektorých je pohodlnejšie predať po kúsku pozemku pri jazere, budť v jeho blízkosti, záujemcom z mesta, ktorí tam potom budujú svoje chatky či turistické zariadenia. Každý mi teda určite dá za pravdu, že budúcnosť tejto obce je

TURISTOV PRIBÚDA

v rukách jej obyvateľov. Ostáva teda dúfať, že ju neprevezmú do svojich rúk cudzí investori.

S čím k turistom?

Turistov treba vedieť nielen prilákať, ale ich aj udržať. Podme sa teda pozriť, čo Nedeca-Zámok ponúka svojim návštěvníkom. Samozrejme najväčším lákadlom nielen pre návštěvníkov tejto obce, ale aj celého Spiša, je prehliadka Nedeckého zámku. Počas sezóny si hrad obzrie takmer 2000 ľudí denne. Veľkému záujmu sa tešia aj ďalšie historické pamiatky: hroby Salomonovcov budť stará drevená sýpka. Keď je však horúco, väčšina ľudí sa hrnie k vode. Tu je najväčšou atrakciou plavba po jazere na neveľkej lodi nazvanej Biela dáma. V tesnej blízkosti jazera sa tak tiež nachádza požičovňa vodného náradia a neveľký prístav pre menšie lodky. Ich majiteľom je už spomínaná akciová spoločnosť. Ako sme sa dozvedeli od pracovníka požičovne, o ich služby má záujem hodne turistov. Požičovňa je otvorená od 1. mája do 3. septembra, teda celé leto. Najväčší nával turistov zaznamenávajú vždy cez víkendy, kedy sa tvoria rady návštěvníkov, ktorí by si chceli požičať kajak, väčšiu lodku či vodný bicykel. Naďaste náradia v požičovni nie je málo. K dispozícii turistov je o.i. 15 vodných bicyklov, 25 kajakov a štyri plachetnice. Hoci ceny nie sú najnižšie, o náradie je veľký záujem. Za požičanie jednomiestneho kajaka či lodky na hodinu treba zaplatiť päť zlottedých a vodného bicykla 9 zlottedých, plachetnicu môžeme mať za 15 zlottedých/hod., tu však aspoň jedna osoba musí mať doklad o

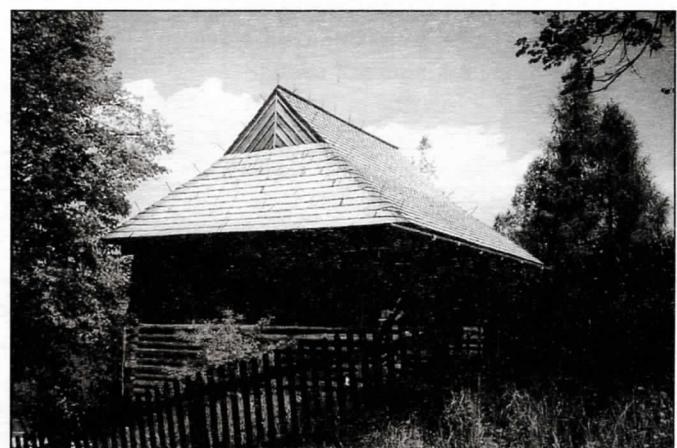
plachtárskom zaškolení. Chýbajúce pláže by určite boli ďalšou významnou atrakciou pri jazere, ale na to si však turisti ešte budú musieť počkať.

Krajanská činnosť

Veľká škoda, že krajanské hnutie v tejto malickej obci v posledných rokoch značne ochablo. Aj tu, podobne ako v niektorých iných spišských dedinách, mladí ľudia zabúdajú na svoje slovenské korene a starších, uvedomelých krajanov z roka na rok ubúda. Voľakedy mali mestní krajania klubovňu, kde sa mohli stretávať a zvolávať schôdze. Myslím si, že aj dnes by sa im takýto objekt v obci zišiel. Určite by to stalo zriadiť krajanskú klubovňu a oživiť krajanskú činnosť. Ved každý rok túto obec navštevuje množstvo turistov aj zo Slovenska, ktorých by určite zaujala možnosť spolupráce s mestnými Slovákm. Mohlo by to byť osožné nielen pre mestnu skupinu, ale aj pre celú obec. Verím, že by sa dalo oživiť aj kultúrnu činnosť v obci. Ved cez letnú turistickú sezónu sa pod nedeckým zámkom konajú mnohé gminné a iné kultúrne podujatia. Ak by teda na mieste pôsobil nejaký folklórny súbor či divadelný krúžok, mal by velké možnosti ukázať svoje kvality, ale aj získať sponzorov a bol by ďalšou atrakciou obce. Je veľa možností, ako by sa dalo oživiť krajanské hnutie. Vždy sú však potrební aktívni a obeťaví ľudia, ktorí by boli ochotní sa nezištnie angažovať. A takých ľudí je, žiaľbohu, medzi nami čoraz menej.

Text a foto: JÁN BRYJA

Stará drevená sýpka v Nedeci-Zámku





Stretnutie mládeže s O. Žabenskou a M. Gondom v D. Kubíne



Spoločná snímka na pamiatku z Liptovského Mikuláša

VÝLET NA SLOVENSKO

Veľká, 34-členná skupina žiakov 1., 2. a 3. triedy Jablonského lýcea navštievujúcich slovenský jazyk sa 5. júna 2001 zúčastnila pekného zájazdu na Slovensko. Žiakov sprevádzali: učiteľka slovenčiny Anna Lenczowská, predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská, učiteľka v dôchodku Vladislava Bogaczová z Hornej Zubrice a redaktor Života. Hoci výlet trval len jeden deň, umožnil žiakom spoznať veľký kus Slovenska.

Po prekročení hranice v Chyžnom sa účastníci zájazdu zastavili v Dolnom Kubíne, kde na nich už čakala riaditeľka Oravského osvetového strediska a spoluorganizátorka výletu Olga Žabenská. Navštívili sme Okresnú oravskú knižnicu, ktorá nedávno slávila 50. výročie svojho založenia, kde účastníkov zájazdu privítal riaditeľ a pracovníčky knižnice PhDr. Milan Gonda a Miriam Kazimírová a Antónia Albíniová. Dozvedeli sme sa, že okrem detskej a náučnej literatúry a oddelenia beletrie je v knižnici aj hudobné a umenovedné oddelenie, krúžok mladých literátov, úsek regionálnej bibliografie, čítareň a internetová stanica. Knižnica organizuje mnoho kultúrno-výchovných podujatí a jej čitatelia si vypo-

žičiavajú okolo 350 tisíc kníh ročne. M. Gonda sa zmienil aj o knihách v krajskej klubovni v Jablonke a navrhol ich dôkladnú katalogizáciu, aby ich mohli lepšie využívať naši čitatelia.

Z Oravy sme pokračovali v ceste do Liptovského sv. Mikuláša, kde sme navštívili Liptovské osvetové stredisko M-klub. Jeho priestory sa od júla 1999 nachádzajú v bývalom sídle Ponáročovskej kúrie, najstarzej mestskej budove pochádzajúcej z 1. pol. 15. storočia. Prezreli sme si zaujímavú výstavu výtvarných prác Hračky-leporelo, ktoré vytvorili šikovné ruky detí z materských a základných škôl. Od našej sprievodkyňe Márie Čajkovej sme sa dozvedeli, že Osvetové stredisko organizuje ročne okolo 300 kultúrno-spoločenských podujatí a má niekoľko záujmových klubov, vtom Klub vozíčkárov a klub SM (skleróza multiplex). Po prehliadke strediska a obede v jedálni ZŠ Márie Rázusovej-Martákovej vyrazili účastníci zájazdu do Demänovskej doliny, kde navštívili jaskyňu Slobody, čo bolo sice posledným, ale snáď najzaujímavejším bodom výletu. Od sprievodcu sme sa o.i. dozvedeli, že jaskyňu ročne navštívi okolo 200 tisíc turisti-

stov, že ju objavili v roku 1921, že má najdlhší jaskynný systém (9 km), z čoho je pre návštevníkov sprístupnených 1145 metrov, že jej umele vykopaný vstupný otvor sa nachádza vo výške 870 metrov n.m., asi 50 metrov nad hladinou riečky Demänovka, že kvaple rastú veľmi pomaly (asi 1 cm³ za 100 až 150 rokov), že teplota v jaskyni je 6-7 °C a relatívna vlhkosť dosahuje 95-97 %, že jaskyňa pozostáva z niekoľkých dómov, siení a chodieb, vyhlbených vodami Demänovky v 9 jaskynných úrovniach, že jej najnižšie miesto sa nachádza na úrovni 884 metrov n.m. a že je najbohatšia na kvapľovú výzdobu (stalagmity, stalaktity a stalagnáty), sfarbenými zlúčeninami železa a mangánu do žltia až červena. Počas hodinovej prehliadky sme museli zdolať vyše 900 schodov. Obdivovali sme nádherné sklovité brká a hrubšie stalaktity zvisajúce z povály, robustné stalagmity a stĺpy na dne, kvapľové vodopády na stenách, čarovné jazierka - Koralové, Zlaté, Hroznové a Leknové, priesip Parašutistov a snáď najväčšiu raritu jaskyne, ktorou sú perly, t.j. gulôčky podoby hrachu na dne jazierka vo Veľkom dome a inovačné stalaktity v Klenotnici.

Unavení, ale plní dojmov sme sa vrácali malebným údolím Rajčianky cez Zuberec, obec známu o.i. z pekného Múzea oravskej

Staré drevenice na slovenskej Orave



Prehliadka Demänovskej jaskyne Slobody





M. Prilinská otvára zasadanie



Oravskí krajania na schôdzke

ZO ZASADANIA OV SSP NA ORAVE

V nedeľu 13. mája 2001 sa v klubovni OV v Jablonke konalo zasadanie Obvodného výboru SSP na Orave, venované aktuálnemu stavu krajanskej činnosti v tomto obvode. Na zasadaní, ktoré viedla predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská, sa popri zástupcoch miestnych skupín z Podvlka, Jablonky, Pekelníka, Podsklia, Harkabuza, Podsrnia a Hornej Zubrince zúčastnil tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris a redaktor Života.

Po úvodných slovách G. Prilinskéj sa o slovo prihlásil predseda MS v Jablonke Alojz Bugajský, ktorý o.i. hovoril o problémoch súvisiacich s ďalším rozvojom slovenskej kultúry na Orave, posťažoval sa na slabnúci záujem o vyučovanie slovenčiny, i na to, že sa v deň štátneho sviatku PR (3. mája) v tuncajšom kostole neodbavovala slovenská

sv. omša. Zaujímal sa tiež o dôvod neúčasti na zasadaní predsedu Spolku Jozefa Čongvu.

L. Molitoris vo svojom príhovore vyslovil o.i. svoje počudovanie nad tým, že sa v deň štátneho sviatku PR v Jablonke nekonala slovenská sv. omša, hoci krajania na to majú povolenie, neúčasť J. Čongvu ospravedlnil pracovným zaneprázdením a prítomných informoval o ľahkej finančnej situácii Spolku. Povedal, že do konca mája tohto roka Spolok ešte nedostal dotáciu na Život. Podobne bolo aj vlni, preto ÚV musel zobrať pôžičku vo výške 100 tisíc zlôtich, potrebnú o.i. na opravu strechy a podstrešia v sídle ÚV SSP. Napriek zlej finančnej situácii Spolok nadáľ finančuje všetky náklady spojené o.i. s udržiavaním obvodnej klubovne v Jablonke, platí organistu, hradí tiež časť výdavkov spojených s organizovaním výletov na Slovensko, zabezpečuje Deň slovenskej kultúry v Jablonke a pod. Ďalej spomenul najbližšie návštevy slovenských štátnych predstaviteľov v Poľsku, v tom ministra zahraničných vecí SR, ktorému chce vedenie Spolku predstrieť krajanské požiadavky, spomenul tiež aktuálne vydavateľské plány ÚV, o.i. vydanie informácie o významných Slovácoch pochádzajúcich z Oravy a Spiša, napr. o Tomášovi Červeňovi z Chyžného a odpovedal na otázky oravských krajanov týkajúce sa začiatia výstavby kultúrneho centra v Jablonke. Konštatoval však, že takáto investícia bude možná až po ukončení výstavby krajanského centra v Kacvíne.

dediny a Podhráčskych folklórnych slávností, odšial cez Habovku, Podbiel, Nižnú a Trstenú k hraničnému priechodu v Chyžnom. Viacerí si slubovali, že sa do novopoznaných miest musia ešte niekedy vrátiť. Verme, že sa im to podarí. Srdečná vďaka za zorganizovanie zájazdu patrí Ústrednému výboru Spolku, ktorý hradil všetky náklady a našim sprievodom a hostiteľom na Slovensku, zvlášť O. Žabenskej, M. Gondovi a M. Čajkovej. Na záver treba dodať, že takéto podujatia sú pre žiakov nepochybne výrazným povzbudením do ich ďalšej práce pri výučbe materinského jazyka. Už dnes sa všetci tešia na budúci výlet na Slovensko.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Zároveň pripomienul snahu ÚV o zriadenie dvoch múzeí na Orave a Spiši.

Počas diskusie vystúpilo viacero krajanov. F. Harkabuz sa zaujímal o dôvod oneskorovania volebných schôdzí na Spiši a požiadal ÚV o pomoc pri zorganizovaní zájazdu oravských krajanov na Slovensko, V. Bogaczová hovorila o problémoch s inventarizáciou kníh v obvodnej knižnici a zároveň požiadala krajanov o spoluprácu, G. Prilinská informovala o pripravovanom výlete žiakov z jablonského lýcea na Slovensko a redaktor Života sa zaujímal o prípravy k 10. výročiu prvej slovenskej sv. omše v Jablonke a 50. výročiu založenia lýcea. Podľa výpovede L. Mšalovej sa vedenie lýcea pripravuje vydanie knihu spomienok absolventov a ona na požiadavku vedenia školy už namaľovala portrét jej prvého riaditeľa Štefana Václaviaka. Zároveň požiadala tajomníka ÚV o pomoc pri vytlačení svojej pripravovanej kuchárskej knížky. K prípravám na oslavu výročia slovenskej sv. omše v Jablonke L. Molitoris poznamenal, že rátame s účasťou oravského biskupa Jana Szkodoňa, rodáka z Chyžného a že pomoc prisľúbila aj Spišská Kapitula, takže oslav by sa mal zúčastniť aj slovenský biskup František Tondra. Oravských krajanov ubezpečil tiež o tom, že dohliadne na rýchle ukončenie volebných schôdzí na Spiši a prisľubil finančnú pomoc Spolku pri organizovaní výletu krajanov z Oravy na Slovensko.

Rokovanie OV ukončila G. Prilinská, ktorá všetkým prítomným podakovala za účasť.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

MILÁ BABIČKA

Už dlhší čas vyhľadávame našich najstarších krajanov, aby sa s čitatelmi Života podelili svojimi spomienkami. Tentoraz sme sa vybrali do Kyčor, kde žije 92-ročná Karolína MICHALÁKOVÁ, ktorá je najstaršou obyvateľkou obce. Babička si na svoj život zaspomínala v spoločnosti syna Leopolda a v širokom kruhu svojich najbližších, keďže sme ju navštívili v deň sväteho prímania jej pravnúčika Gregora Michaláka.

Detstvo bez otca

Karolína Michaláková, rod. Vonšová, sa narodila 30. decembra 1906 v Chyžnom, v slovenskej roľníckej rodine Rozálie a Michala Vonšovcov, ako najmladšia zo štyroch súrodencov. Hoci jej rodičia gazdovali na nevelkom hospodárstve, bolo tam vždy dosť práce aj pre jej súrodencov: bratov Štefana a Jána a sestru Máriu, ktorí, žiaľ, dnes už nežijú. Obaja bratia zahynuli tragickej ďaleko od svojej rodnej Oravy, v uholnej bani v Kanade, kde ich zavalilo.

- *Ked' som mala 1,5 roka, - spomína usmievavá babička, - teda ešte v časoch Rakúsko-uhorskej monarchie, zomrel mi otec. Mama sa neskôr druhýkrát vydala za Jána Hladovčáka, ale viacej detí už nemali. Mňa si zobraza k sebe moja babka Veronika Latyáková, u ktorej som bývala až do vydaja. Ked' som dovršila šesť rokov, začala som chodiť do maďarskej školy, kde sme sa však učili popri maďarčine aj po slovensky. Trvalo to však len rok, keďže krátko na to vypukla I. svetová vojna a babka ma už viacej do školy neposlala. Pamätám sa však, že v škole sme písali griflkom na čierne tabuľky. Za to, že som sa naučila dobre písat', čítať a počítať, že sa viem pomodliť po slovensky, po maďarsky, ba dokonca po nemecky, vďačím nie škole, ale nášmu knázovi, u ktorého som potom slúžila. V detstve som, podobne ako iné deti, chodievala boso. Súkenné kapce a topánky som nosila iba v zime. Ked' som už bola staršia, babka ma posielala na jarmok do Jablonky, kde som predávala mlieko, maslo, vajíčka a sliepky a za peniaze som kupovala múku, sol', cukor, či oblečenie. Občas mi zvýšilo trochu peňazí aj na šatku pre babku, či pre seba.*

Kedže mama a nevlastný otec Karolíny bývali v susedstve, neraz ich navštievovala a pomáhala im v poľných práciach.

- *Vtedy sa žilo naozaj veľmi ťažko, - spomína, - jedávali sme kapustu, čierne jačmenné chlieb a dokonca korienky, z ktorých mama varila polievku. Každú jeseň sme sa tešili na vykopávanie zemiakov, odkedy sme sa mohli dosýta najest aj pečených, či varených zemiakov. Spolu s babkou sme robili všetky polné práce, len kosiť nám pomáhal sused.*

Tažkú každodennú prácu a starostlivosť o malé hospodárstvo spestrovala Karolíne snáď len nedľa, kedy chodila do kostola a stretávala sa s kamarátkami. Keď v roku 1920 obyvateľov hornej Oravy spolu so severným Spišom pripojili k Poľsku, Karolína mala necelých 12-rokov. Pamäťa sa však aj na tie časy.

- *Spomínam si, - hovorí, - že ľudia v našej obci boli veľmi nepokoju, mnohí chodili zadumaní a najmä sa hnevali. Napriek všetkému však nerezignovali, snažili sa uchovávať si svoje národné povedomie a v slovenskom duchu vychovávali aj svoje deti.*

Rodinný život

Uplynulo niekoľko rokov, keď z Karolíny napokon vyrástla švárná deva, ktorej prišiel čas na vydaj. Keďže vo voľných chvíľach spolu so svojimi priateľkami rada chodievala na dedinské tancovačky a zábavy, o nápadniskov nemala núdzu. Mala dokonca aj vážnu známost. Ako sa však neskôr ukázalo, nie ten jej bol súdený. Spoznala sa totiž s Floriánom Michalákom z Veľkej Lipnice, ktorý sa onedlho stal jej manželom. O tom, ako sa zoznámili, mi povedala: - *Spolu so svojou priateľkou som bola na jednej svadbe, ktorá sa konala v susednom dome. Práve tam mi ženíčkov známy povedal, že medzi hostami je istý mládenec z*



Babička K. Michaláková so svojimi pravnukmi

Lipnice, ktorý sa chce ženiť a chce ma vidieť. Najskôr som vŕhalo, ved som mala už väčšeho nápadníka, ale sa mi nepozdával. Odkázala som teda, aby prišiel k babke a dobre som urobila. Zapáčil sa mi totiž na prvý pohľad a podobne cítil aj on. Bol to Florián a ja som už vedela, že on bude mojím manželom. Zobrali sme sa rok po našom zoznámení a sobáš sme mali 11. februára 1926 v kostole sv. Anny v Chyžnom. Mala som vtedy len 18-rokov.

Karolínim manžel pochádzal z početnej, mnohodetnej rodiny. Bol najmladší zo šiestich súrodencov, mal brata Jána a štyri sestry, Emíliu, Johanu, Karolínu a Angelu. Svoju mladú manželku si po svadbe odvieadol k svojim rodičom do Veľkej Lipnice-Murovanice, kde začali bývať.

- *Asi 5 rokov po svadbe, - pokračuje Karolína, - som v Chyžnom zdedia po otcovi časť poľa a domu, ktoré som predala a z peňazí som vyplatila manželove sestry Emíliu a Johanu, ktoré sa vydali a odišli na Slovensko. Emília (Trojáková) do Bobrova a Johana (Janičáková) do Slanice na Orave.*

Manželom Michalákovcom sa postupne narodilo 12 detí, z ktorých, žiaľ, do dospelosti dožilo len osiem. Dcérka a tria synovia zomreli ešte v detskom veku. Ostatné deti, čiže dcéry Emília, Angela a synovia Ján, František, Leopold, Štefan, Florián a Ignác postupne dorastali, a podobne ako jej a manželovi súrodenci, si postupne založili vlastné rodiny a taktiež odišli z rodného domu. Florián až do svojej smrti býval v Hlohovci a Angela (Bodoríková) žije v Bobrove na Slovensku.

Karolínim manžel, keďže chcel užiť svoju početnú rodinu, odišiel za prácou do Československa a vyše 12 rokov robil na stavbách v Třinci. Domov chodieval len raz na 2-3 týždne, takže hlavná starostlivosť o výchovu detí a o celé hospodárstvo padli na Karolíne plecia. Nikdy sa však nesťažovala, lebo ako sama hovorí: - *Môj manžel mi vždy bol veľkou oporou a popri tom je to dobrý človek a láskavý otciec našich detí. Prežili sme spolu, hoci tomu ani nemôžem uveriť, už vyše 65 rokov a celý ten čas sme si nažívali spoločne a šťastne. Hoci nám neraz bolo ťažko, tešíme sa z úspechov svojich detí a z toho, že sme sa dožili dnešných dní. Dočkali sme sa už 20 vnukov a 18 pravnukov.*

Manželia Michalákovci sa z Murovanice, kde si Karolína zobraza svoju babku z Chyžného a doopatrovala ju až do jej smrti, presťahovali napokon k svojmu synovi Leopoldovi do Kyčor, kde v súčasnosti bývajú.

Na záver treba povedať, že babička Michaláková a jej manžel sú dlhoročnými členmi miestnej skupiny nášho Spolku a dlhé roky čítali Život, ktorý im teraz, keď už slabšie vidia, číta ich syn Leopold. Do ďalších rokov im želáme najmä veľa zdravia a ešte mnoho krásnych slnečných dní.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Z DEJÍN FRIDMANA (7)

Priekopa

Chcem dnes nadviazať na skoršie príspievky pod týmto titulom, uverejnené v Živote č. 11-12/99, 2-4/2000 a 1/2001 a bližšie predstaviť zaujímavé, dalo by sa povedať unikátné vodné dielo na Spiši, ktoré v minulosti postavili Fridmančania. Ide o dlhý vodný kanál alebo skôr priekopu, tiahnúcu sa do Fridmana v dĺžke takmer desať kilometrov.

Vznik Fridmana, - ako som už kedysi spomínał, - pripadá na začiatok 14. storočia. Prvá osada vznikla na veľmi priaznivom, rovinatom území, ktorého najväčšou nevýhodou bol najmä nedostatok vody. Cez osadu nepretekal ani len maličký pramienok, preto sa prví, ale aj neskôr osadníci museli zásobovať vodou z okolitých riek, budô Dunajca alebo Bialky, ktoré však boli od osady dosť vzdialené. Takáto situácia veľmi stažovala život Fridmančanom. Uplývali však de-safročia, ba celé storočia, a vodné pomery v obci sa nemenili. Až napokon majitelia fridmanských polí sa rozhodli vec vyriešiť a vykopali dlhú priekopu, ktorou by mohli do obce priviesť vodu z rieky Bialky. Čo si zaumienili, to aj urobili.

Priekopa sa začína pri skalke Kramnica na území dnešnej Novej Belej, prechádza kramnickou úžinou cez krempašský a potom fridmanský chotár do obce, kde sa rozvetvuje, potom opäť spája a vteká do Dunajca. Nie je to celkom presné. Do Dunajca vtekala pred niekoľkými rokmi, dnes obchádza Fridman a vteká do umelej vodnej nádrže, ktorá vznikla na tejto rieke po vybudovaní hydroelektrárne pri Nedeckom zámku.

Starší Fridmančania volajú priekopu *kri-kopu*, čo možno odvodíť od slova „krivo“ a mohlo by znamenať, že jej koryto bolo vykované krivo. Skutočne, priekopa nie je rovná,

ale má po celej dĺžke množstvo zákrut a oblúkov. Urobili to zámerne. Totiž aby voda nemala príliš prudký spád a nerobila škodu, prinútili ju spomaliť tok práve v zákrutách.

Ako som už povedal, priekopa celé storočia zásobovala Fridman pitnou vodou pre ľudí a dobytok, ale súčasne bola využívaná aj na iné účely. Ako zdroj pitnej vody slúžila v podstate až do obdobia na prelome 19. a 20. storočia, kedy obyvatelia Fridmana začali na svojich dvoroch kopáť prvé studne, ktoré sa postupne rozšírili na celú obec, takže boli takmer na každom hospodárstve.

Okrem pitnej vody poskytovala priekopa vodu aj na iné účely. Medziiným zásobovala vodou dvorský rybník, v ktorom boli chované vyberané druhy rýb na barónsky stôl, a osobitným kanálom privádzala vodu aj do hlbokej priekopy obklopujúcej fridmanský kaštieľ, čím ho dodatočne chránila pred prepadmi. Vďaka tomuto zabezpečeniu sa do kaštela dalo vojsť len na jednom mieste - cez padací most, upevnený na silných lanach, ktorý bol v podstate stále zdvihnutý a len v prípade potreby ho spúšťali nad priekopu.

Hospodársky význam priekopy sa v neskôr období ešte zvýšil, keď pozdĺž nej začali postupne vznikať nové zariadenia, využívajúce spád vody ako pohonnú silu. Samozrejme ide najmä o mlyny a píly. Iba v samých Krempachoch boli nad priekopou postavené až tri mlyny, jedna píla a šindliareň. Naproti tomu vo Fridmane vznikli dva mlyny, jedna píla a šindliareň. V týchto mlynoch mleli miestni obyvatelia, ale aj o kolia, ovsené zrno na šrot pre domáce zvieratá, ale hlavne jačmenné zrno na múku, z ktorej gázdiň vypekali doma veľmi chutný jačmenný chlieb, koláče a pod. Hodno tuná poznamenať,



Jedna z odnoží priekopy vo Fridmane. Foto: J. Bryja

že podľa miestnych receptov pridávali do cesta trochu uvarených a pretlačených zemiakov, vďaka čomu sa chlieb či iné pečivo dlhší čas udržali v čerstvom stave. Veľmi vyhľadávaný bol najmä jeden z fridmanských mlynov, do ktorého chodili mlieť obilie ľudia zo širokého okolia.

V okolí Fridmania, Krempach a okolitých obci je veľa lesov, takže novopostavné píly mali od začiatku stále čo robiť. Rezali stromy na dosky bud hrubšie brvná (plazy), potrebné na stavbu domov a na iné účely. Samozrejme aj obe šindliarne mali veľa práce, ved' šindle, ktoré sa v nich vyrábali, boli takmer do polovice sedesiatych rokov 20. storočia základnou krytinou na Spiši.

Spomínané mlyny a píly fungovali bez zmen do sedemdesiatych rokov, teda do obdobia elektrifikácie obce. Vtedy vodné zariadenia na pohon mlynov a píl vytlačila elektrická energia. Mlyny v podstate prestali mlieť a zanikli. Zachovali sa len dve píly, ako aj valcový mlyn vo Fridmane, ale aj ten už s elektrickým pohonom, ktorý však dodnes spĺňa svoju pôvodnú úlohu, aj keď v oveľa menšom rozsahu. Zmenili sa totiž časy a ľudia dnes oveľa zriedkavejšie pečú chlieb doma, no a preto tiež menej melú.

Priekopa, kedysi tak veľmi potrebná, stráca, a vlastne už aj stratila, svoj význam. Nadalej však existuje a tečie ňou voda, ktorá už nepracuje. Voda v nej tečie pokojne a svojím šumením akoby chcela povyprávať dnešnému mladému pokoleniu, akú užitočnú úlohu celé stáročia plnila pre obyvateľov Fridmania a Krempach.

JÁN BRINČKA



Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje mladú, sotva 15-ročnú herečku, ale aj speváčku, ktorá prednedávnom debutovala na festivale v Opoli a získala jednu z cien. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď povieš, že hra v populárnom poľskom seriáli Klan, kde predstavuje mladšiu dcérku (Olę) v rodine lekára Lubieza. Napíšte nám jej meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžreboujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 5/2001 sme sme uverejnili fotografiu Adama Małysza. Knihy vyžrebovali: Krištof Kuruc z Lapsanky, Katarína Tisončíková z Chyžného, Bartolomej Surma z Krempach a Margita Radecká z Kacviny.

POSVIACKA ŠKOLSKEJ ZÁSTAVY

Sobota 26. mája t.r. bola síce všedným dňom, ale v Kacvíne na Spiši vládla od skorého rána sviatočná nálada. Ani nie div, veď práve v tento deň sa v obci uskutočnila pekná slávnosť - posviacka zástavy Základnej školy Jána Pavla II. v Kacvíne. Iniciátormi tohto nevšedného podujatia boli riaditeľka školy Anna Cisaková a mestny farár Stefan Stypula.

Slávnosť sa začala pred kostolom nástupom vlajkonosičov zo spišských škôl a ďalších účastníkov podujatia, ktorí sa spoločne pobrali na sv. omšu. Celebroval ju, spolu s kňazmi tunajšieho dekanátu, neobvyklý host - pápežský nuncius v Bolívii, arcibiskup Józef Wesołowski, rodák z nedalekého Czorsztyna, ktorý počas sv. omše posvätil školskú zástavu.

Slávnosti sa zúčastnili o.i. vojt nižnolapšanskej gminy Antoni Kapołka a predseda gminnej rady Franciszek Payerhin, riaditeľ Oddelenia základného a gymnaziálneho školstva Vojvodského kuratória v Krakove Józef Winiarski, riaditeľka Delegatúry kuratória v Nowom Targu Halina Michalska a vizitátorka Krystyna Gucwa, riaditelia škôl z Fridmana, Nižných Láp a Tribša, riaditeľ Nedeckého zámku Jerzy Baranowski, kacvínsky richtár, mládež a ďalší.

- Je veľkou ciou učiť sa v škole majúcej za patróna pápeža Jána Pavla II., ktorý sa vo svojom učení snaží upriamiť na človeka, každého človeka a najmä mládež, - povedal v homílii arcibiskup J. Wesołowski. - V tejto škole budú mladí ľudia z Kacvína hľadať svoju cestu, svoju budúcnosť, ku ktorej by mali smerovať Kristovou cestou.

Po sv. omši sa s hostia a ostatní účastníci tohto podujatia pobrali v dlhom sprívode ku škole, kde zástupcovia rodičov odovzdali zástavu do rúk riaditeľky A. Cisakovej, od ktorej ju následne prevzali žiaci kacvínskej školy.



Zástavníci z Kacvína a iných škôl pred posviackou v kostole

Ďalšia, kultúrna časť slávnosti sa uskutočnila v škole. Otvorila ju riaditeľka školy, ktorá privítala zhromaždených, oboznamila ich stručne s iniciatívami školy a podakovala všetkým, ktorí prispeli k zdarnému priebehu slávnosti, v tom najmä kacvínskym rodákom zo zámoria za ich nezištnú pomoc pri uhradení školskej zástavy. Nasledovalo vystúpenie školskej mládeže, ktorá na slávnosť pripravila pekný slovno-hudobný program, spojený v značnej miere s pápežskou tematikou. Zhromaždeným sa predstavil aj učiteľský zbor Gorce z Nowého Targu, ktorý zaspieval tri skladby, v tom krásnu pieseň slovenského skladateľa Eugena Suchoňa Rodný môj kraj.

Poznamenajme na záver, že slávnosť sprevádzala výstava výtvarných prác školskej mládeže s pápežskou tematikou, ako aj expozícia fotografií a publikácií o Sv. Otcovi a jeho najznámejších literárnych diel, čo dotváralo slávnostný ráz tohto pekného podujatia.

JÁN ŠPERNOGA

FOTOREPORTÁŽ Z POSVIACKY NA 3. STR. OBÁLKY

KRÁTKO Z ORAVY

V júli (6. 7.) sa 80 rokov dožil krajan Viktor Mišinec z Hornej Zubrice, bývalý obojár a priamy účastník SNP. Nášmu jubilantovi srdečne blahoželáme.

* * *

Maria Matusiaková z Jablonky bola opäťovne zvolená do funkcie predsedníčky Gminnej samosprávy dobrovoľ-

ných požiarnych zborov (OSP) v Jablonke. Novým gminným veliteľom OSP sa stal doterajší náčelník jablonského požiarneho zboru Jan Kuczkowicz.

* * *

Pre nedostatok finančných prostriedkov boli opäťovne zastavené stavebné práce na výstavbe požiarnej zbrojnice vo Veľkej Lipnici-Centrum (na snímke).

* * *

Gmina Veľká Lipnica skončila na 3. mieste súťaže o najlepšiu vidiečku gminu - Zlatá stovka samospráv 2001, ktorú pod patronátom denníka Rzeczpospolita organizovalo Stredisko regionálnych výskumov.

* * *

Kostolík Pany Márie Ustavičnej Pomoci v Harkabuze (na snímke) má od nedávna nový, krajší vzhľad. Zmenil sa o.i. tvar kostolnej veže, pribudla prí-



NOVÉ SMEROVÉ TELEFÓNNE ČÍSLA NA SLOVENSKU

Od 1. júla 2001 sa v Slovenskej republike zaviedol nový systém smerových telefónnych čísel. Doterajších 82 smerových čísel uzlových telefónnych obvodov nahradilo 25 nových čísel jednotlivých oblastí. Medzinárodný znak pre Slovenskú republiku (00421) sa nemení.

PRIPOMÍNAME, že pri volaní z Poľska na Slovensko treba najskôr vytobiť medzinárodné smerové číslo (00 421), potom nové smerové číslo mesta, ktoré uvádzame, **ale bez 0**, a nakoniec telefónne číslo adresáta.

Bratislava - 02

Banská Bystrica (Brezno) - 048

Bardejov (Giraltovce, Stropkov, Svidník) - 054

Dunajská Streda, (Galanta, Šaľa, Šamorín) - 031

Humenné (Medzilaborce, Snina, Vranov nad Topľou) - 057

Košice (Moldava nad Bodvou) - 055

Levice (Šahy, Štúrovo, Železovce) - 036

Liptovský Mikuláš (Liptovský Hrádok, Ružomberok) - 044
 Lučenec (Hnúšťa, Poltár, Rimavská Sobota, Tornaľa, Veľký Krtíš) - 047
 Martin (Dolný Kubín, Námestovo, Turčianske Teplice, Tvrdosín) - 043
 Michalovce (Kráľovský Chlmec, Sobrance, Trebišov) - 056
 Nitra (Zlaté moravce) - 037
 Nové Zámky (Hurbanovo, Komárno, Šurany) - 035
 Poprad (Kežmarok, Spišská Stará Ves, Stará Lubovňa, Starý Smokovec) - 052
 Považská Bystrica (Dubnica nad Váhom, Púchov) - 042
 Prešov (Sabinov) - 051
 Prievidza - 046
 Rožňava (Revúca) 058
 Senica (Holič, Malacky) - 034
 Spišská Nová Ves (Gelnica, Levoča) - 053
 Topoľčany (Bánovce nad Bebravou) - 038
 Trenčín (Nové Mesto nad Váhom) - 032
 Trnava (Hlohovec, Pezinok, Piešťany) - 033
 Zvolen (Banská Štiavnica, Krupina, Žarnovica, Žiar nad Hronom) - 045
 Žilina (Bytča, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Rajec) - 041

Členenie pevnej verejnej telefónnej siete platné od 1. júla 2001



stavba, strecha bola pokrytá novým plechom a kostolík dostał nové oplotenie. Väčšinu prác vykonali svojpomocne tu najší farníci.

* * *

Hoci drevenú zástavbu na Orave už definitívne vystriedali murované, neraz poschodové domy, v mnohých obciach možno dodnes vidieť ojedinelé, vyše 100-ročné drevenice. Napr. v Chyžnom ešte stále stojí chalupa z konca 19. storočia.

* * *

V dňoch 12. až 17. júna t.r. sa v Malej Lipnici konali zaujímavé tvorivé dielne výtvarných umelcov z poľskej a slovenskej Oravy (rezbárov, maliarov na skle a keramikárov). Stretnutie zorganizoval jablonský vojt a Gminné kultúrne stredisko v Jablonke za finančnej podpory nadácie Bátoryho.

* * *

Na základe bývalého Ludového športového združenia (LZS) vzniká v Jablonke nový športový klub KS Orava. Do organizačného výboru boli o.i. zvolení: Antoni Karlak z Jablonky (podnikateľ a predseda Gminnej rady v Jablonke), tréner Bogdan Jazowski z Malej Lipnice a Jan Gluc zo Zakopaného.

* * *

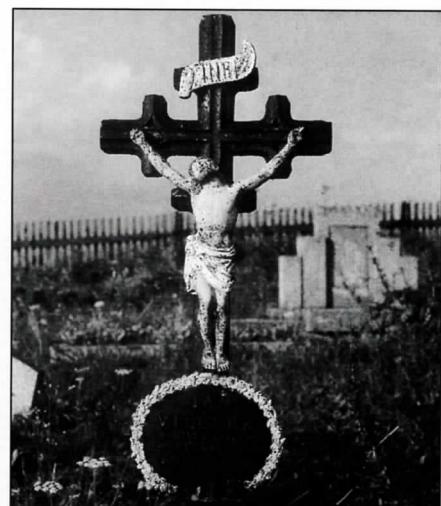
Na bývalom zemianskom cintoríne v Podvilku sa nachádza starý, zaujímavý železný kríž so slovenským nápisom (na snímke), pochádzajúci z 1. polovice 19. storočia

* * *

Neraz sme písali o nebezpečenstve požiarov počas jarného vypaľovania tráv. Dňa 13. mája sme opäť videli horieť trávu asi 150 metrov od benzínovej pumpy v

Malej Lipnici. Rozšíreniu ohňa zabránili privolaní požiarnici.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK





Riaditeľka SI H. Jacošová sa prihovára jurgovskému publiku



Vystupuje súbor Sihelček zo Sihelného

■ PRE KRAJANSKÉ DETI ■

Prvý jún je slávnostným dňom pre všetky deti na svete. Vtedy totiž oslavujeme Medzinárodný deň detí. Ani nás Spolok nezabudol na tento sviatok a pripravil pre krajanské deti niekoľko milých prekvapení.

V Jurgove

Jedným z týchto prekvapení bolo vystúpenie detského divadelného súboru Sihelček zo Základnej školy v Sihelnom na Orave. Je to veľmi mladý súbor, ktorý na začiatku tohto školského roka založila učiteľka Lídia Bujnová. Môže sa však už pochváliť účasťou na Oravskej regionálnej súťaži o erb mesta Dolný Kubín, z ktorej hneď postúpili do krajskej súťaže, kde bojovali o "Divadelného medveda". Aj keď ho nezískali, odnesli si ocenenie za aktualizáciu klasickej rozprávky O 12 mesiačikoch. Práve s touto rozprávkou sa oravský súbor predstavil v sobotu 2. júna t.r. vo veľkej sále miestnej požiarnej zbrojnice v Jurgove. Tam už na jeho vystúpenie čakalo veľa väčších i menších detí, ba aj dospelých krajanov. Medzi divákmami nechýbali ani vzácní ho-

stia, ako riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jacošová s manželom, predsedá a tajomník ÚV SSP J. Čongva a L. Molitoris, predsedá OV SSP na Spiši F. Mlynarčík a iní.

Mnohí si ani nevedia predstaviť, čo všetko sa s takou rozprávkou dá urobiť. Dej prebieha takmer ako v ozajstnej rozprávke - je zlá mačocha a jej rozmaznaná dcéra Helenka a dobrá Maruška, ktorá musí spínať jej želania. Lenže aké sú to želania? Maruška musí Helenke doniesť valkman a kolieskové korčule, ba nakociec si Helenka zaželá nové Ferrari. Dobrej Maruške pomáha nie princ, ale doktor Sixtín, ktorý sa, samozrejme do nej zamiluje a zoberie si ju za ženu. Predstavenie popretkávané zvučnými slovenskými pesničkami, obsahovalo aj výzvu proti drogám, ktoré ničia ľudské telo a mozog. Bolo teda nielen zábavné, ale aj poučné a jurgovským deťom sa veľmi páčilo. Na záver mladí divadelníci rozdali divákom cukríky a za hudobného sprievodu p. Bujnovej im zaspievali niekoľko slovenských ľudových pesničiek. Netreba hádam ani po-

dotýkať, že Jurgovčania sa s chuťou pridali k spevu a v sále vládla veľmi milá nálada.

Slovensko - vlast' tvojich predkov

Na druhý deň pokračovali oslavy v kultúrnom dome v Krempachoch. Aj tu sa veľká sála tohto kultúrneho stánku rýchlo zaplnila hlavne malými, ale aj dospelými divákmami. Bola medzi nimi aj riaditeľka SI vo Varšave H. Jacošová s manželom, tajomník ÚV SSP L. Molitoris, šéfredaktor Života J. Šternoga, predsedá OV SSP na Spiši F. Mlynarčík, riaditeľ krempašského gymnázia J. Szenderewicz a ďalší. Osobitný autobus doviezel sem aj krajanské deti a ich učiteľov slovenčiny z iných spišských dedín. Čakalo ich tu viacero zaujímavých atrakcií, ako napr. vedomostná súťaž o Slovensku, vystúpenie súboru Sihelček či odovzdávanie odmien víťazom výťvarnej súťaže Života.

Len čo organizátorka podujatia - pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová privítala deti a zhromaždených, začala sa spomínaná vedomostná súťaž nazvaná Slovensko - vlast' tvojich predkov. Zúčastnilo sa jej šesť trojčlenných družstiev z piatich základných škôl a

Súťažná porota pri práci



Vítazi súťaže - žiaci krempašského gymnázia



*Mladé jurgovské publikum sleduje vystúpenie súboru**Čestní hostia a diváci v Kultúrnom dome v Krempachoch*

krempašského gymnázia, ktoré reprezentovali Veronika Surmová, Monika Bednarečková a Jozef Klukošovský. Kacvínsku základnú školu zastupovali Margita Pivovarčíková, Gregor Kubasek a Tadeáš Molitoris, zástupcami Základnej školy v Novej Belej boli Anna Šturekárová, Violeta Kolodejová a Marek Kurnát. Vyšné Lapše reprezentovali Anna Bryjová, Klaudia Kriškárová a Natália Kriškárová, Čiernu Horu (ZŠ č. 2) Agneša Mlynarčíková, Kamil Zlahoda a Marcela Václavová a ZŠ v Krempachoch Izabela Švecová, Marta Bizubová a Barbora Grigušová. Treba uznáť, že súťaž, ktorú hodnotila trojčlenná porota v zložení V. Juchniewiczová, V. Jacoš a J. Šternogá, mala vysokú úroveň. Na začiatku súťažiacich čakalo po päť otázok po ktorých tri najlepšie družstvá postúpili do druhého kola. Dostali tu opäť po päť otázok, ktoré rozhodli, že do finále s rovnakým počtom bodov postúpili žiaci zo ZŠ v Kacvíne a gymnázia v Krempachoch. Nakoniec zvíťazili krempašskí gymnaziisti a vyhrali hlavnú cenu súťaže - dvojtýždenný pobyt pre tri osoby v rekreačnom stredisku Škutovky pri Liptovskej Osade na Slovensku, ktorý hradí Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. Ostatní súťažiaci boli

odmenení krásnymi slovenskými knihami. Všetci totiž preukázali rozsiahle vedomosti o kultúre, dejinách, literatúre a prírode Slovenška. Treba podotknúť, že niektoré otázky mohli robíť žiakom problémy, najmä tým, čo sa učia slovenčinu len ako nepovinný predmet. Lenže naši súťažiaci si hravo poradili takmer so všetkými otázkami, čo je najlepším dôkazom nielen príkladnej práce učiteľiek slovenčiny, ale aj šikovnosti žiakov.

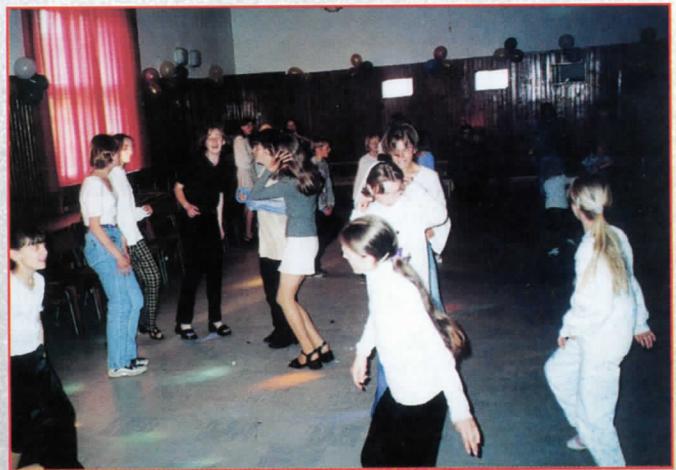
Odmeny odovzdané

Po súťaži sa mladému krempašskému publiku predstavil spomínaný divadelný súbor Sihelček inscenáciou rozprávky O 12 mesiačikoch, za ktorú zožal obrovský aplauz. Konečne nadišlo dlho očakávané odovzdávanie odmen v rámci poslednej výtvarnej súťaže Života. V krátkom príhovore súťaž zhodnotil a potom ceny odovzdal šéfredaktor Života Ján Šternogá. Keďže mnohí z výhercov prišli na slávnosť do Krempáčov, mohli si cenu prevziať osobne. Za chýbajúcich žiakov odmeny prevezali ich učitelky slovenčiny. Z usmiatych tvári žiakov sme sa mohli najlepšie presvedčiť, že sa im ceny páčili. Ani nečudo, veď odmeny boli naozaj krásne a hodnotné. Napr. víťazka v

mladšej skupine Ivona Brzyzová z Krempáčov dostala kolobežku, Johana Piervalová z Nedeca za druhé miesto vyhrala fotografický aparát a tretí Bartolomej Kidoň z Malej Lipnice rádiobudík. V staršej skupine bol hlavnou cennou rádiomagnetofón, ktorý vyhrala Veronika Surmová z Krempáčov. Kristína Burkatová z Jurgova obdržala fotografický aparát a Anna Bryjová z Vyšných Lápš kolobežku. Aj ďalšie ceny boli veľmi zaujímavé, nechýbali medzi nimi kolieskové korčule, stany, hodinky, ruksaky a iné. Symbolickú odmenu - futbalovú loptu - dostala krempašská škola, z ktorej nám prišlo na súťaž najviac prác.

Posledným bodom vydareného podujatia bola diskotéka pre všetkých žiakov. Tak mladší žiaci, ako aj ich starší kolegovia sa výborne zabávali do rytmov najnovších diskotékových šlágrov. Veruži nikomu sa ani nechcelo odísť domov. Na záver čakalo deti skromné pohostenie, ktoré im pripravili členovia miestnej skupiny SSP. Aj im patrí veľká vdaka za pomoc v príprave tejto slávnosti. Dúfame, že aj tato akcia, podobne ako Dni slovenskej kultúry či Ostatky - fašiangy, sa natrvalo zakotví v kalendári krajských kultúrnych podujatí.

Text a foto: JÁN BRYJA

J. Šternogá odovzdáva ceny víťazom výtvarnej súťaže Života*Krempašské podujatie zavŕšila žiacka diskotéka*

Podľa môjho názoru za jeho smrť môžu tie prišerné knihy, - povedala seržantovi slečna Mackeyová. - Samozrejme, nie priamo, - dodala. - Naozaj nie som staromódna, ale som presvedčená, že zodpovednosť za toho chudáka padá aj na hlavu vydavateľov. Sám predsa dobre viete, koľko brakovej literatúry sa dnes dostáva na pultry drugstrov a supermarketov.

Slečna Mackeyová však vyzerala úplne staromódne. Seržant pozoroval jej krehké biele ruky, ako obradne narábajú s perleťovolesklou čajovou súpravou, a pritom nostalгicky myslie na časy, ktoré vzhľadom na svoj vek nemohol zaistiť. Tých niekoľko hodín známosti so starou dámou mu stačilo, aby si ju obľúbil, i keď nevedel prečo.

Ani trochu sa nepodobala na jeho drahú, hlučnú, trochu strešenú, veselú matku. Nemala nič spoločné ani s jeho tetami či sestrami. Boli celkom iné.

Možno práve preto, - pomyslel si a s pôžitkom sa díval, ako tá sympatická osôbka nalieva čaj do jemných porcelánových šállok. A na chvíľu úplne zabudol na svoje nepopulárne poslanie. Možno k nej príhlul najmä preto, že bola z celkom iného sveta ako ten, v ktorom vyrastal, a bola prototypom jeho neuskutočiteľných snov o ideálnej žene.

- Nuž hovorme o pánovi Higginsovi, - ozvala sa opäť slečna Mackayová s podmaňujúcou priamosťou potom, čo si seržant odpil zo svojej šálky. - Je to až srdcervúci príklad toho, o čom som pred chvíľou hovorila. Keby neboli čítaval tie hlúpe knihy, neboli by mu chodili po rozume také odporne myšlienky a mohol dodnes žiť. Ja to môžem smelo povedať!

Seržant položil šálku na tanierik.

- Ani neviem... - začal nesmelo, ale slečna Mackeyová už rozvíjala svoju teóriu:

- Pán Higgins mal vždy vo vačku svojho overalu jednu z tých nemožných kníh, - vysvetlovala. - Viete, takú v mäkkom obale, brožúru. Keď mal čo len chvíľku času, čítať ich. Neraz som ho videla na vlastné oči. A brak v ňom vyvolával chlípnu zvedavosť! Je to tak mladý muž, verte mi! - Pred seržanta posunula podnos s čajovým pečivom, ale on s vdakou odmietol. - A mimochodom, - po kračovala, - prečo by bol striehol za záclonou?

- Možno sa chcel vlámať, - namietol seržant, ale slečna Mackayová odmietať potriašla hlavou:

- Kdeže, prosím vás! Ved akom domovník mal kľúče od všetkých bytov. A okrem toho vedel, že každý utorok popoludní chodí do čitateľského krúžku a v piatok ráno nakupuje potraviny. Keby bol chcel len niečo ukradnúť, mohol v tom čase celkom pokojne

vojsť do bytu. - Slečna opäť rozhodne potriašla šedivou hlavičkou. - Nie, pán seržant. Poháňali ho hriešne myšlienky a nízke pudy... Vykríkla som, keď som ho zazrela. Otočil sa na opätku a liezol von oknom, stáby bol zošaľal. Bolo jasné, že ho poháňal hriech. Stačilo sa naňho pozrieť...

Bolo nepochopiteľné, že slečna Mackayová nevidela v domovníkovom správaní nič neprirodené, keď mal záujem práve o ňu a nie o niektorú mladú ženu v dome. Seržanta tento jej postoj úplne očaril.

- Nebudem vás už ďalej zdržiavať, - povedal, keď dopil čaj. - Bolo to od vás veľmi milé, že ste sa mi usilovali pomôcť. Po tom strašnom

Ráno pri holení seržant opäť mysel na slečnu Mackayovú. Keby ho tak pozvala na večeru! V noci sa mu snívalo, že kvôli nej mal súboj pod machom obrasteným dubom. Keď prišiel do kancelárie, našiel na svojom stole hlásenie. Westerberg sedel pri obloku so šálkou kávy v ruke. Seržant si prečítał hlásenie, potom hodnú chvíľu zímal na popukanú maľovku v miestnosti:

- V tvojich rokoch som nebol až taký zelenáč, - ozval sa Westerberg, keď už ticho medzi nimi presahovalo medze, a dopil kávu.

- Mám dať predviesť tú tvoju starú dámę, ktorú pozamietasť črepky svojich rozbitých ilúzii? - spýtal sa.

- Len ju predved! - vybuchol seržant. - A prečo nie?! Posadju do elektrického kresla, lebo poznala niekoho, kto zomrel!

- Nie niekoho, - Westerberg položil šálku od kávy na obločný parapet presne na od-

zážitku ste určite unavená. Ďakujem za pohostenie.

Slečna Mackayová odprevadila seržanta až k dverám:

- Vy vôbec nevyzeráte na dedektíva, - lichotila mu. - Ste veľmi mladý a máte istý... ako by som to vyjadriła, máte určitý pôvab.

Seržantovi to na sekundu vyrazilo dych. Napadlo mu, že nad takou poklonou by sa celá jeho rodina zo srdca rozosmiala. Ako by si z neho robili vtipy sestry! - Pôvab, - uvažoval ďalej a usúdil, že to ani neznie tak zle, kym to nik nepočuje.

Kolega Westerbergho čakal na schodišti:

- Tak čo, - spýtal sa.

- Vznešená stará dáma! - vyhlásil seržant.

- Ktorá zhadzuje domovníkov z okna, - poznamenal Westerberg.

Pobrali sa k autu, a seržant cítil, že musí čosi vysvetliť.

- V poriadku, - začal s nevôľou, - niekoľko ľudí počulo, ako sa Mackayová háda s domovníkom pre nemravné knihy, ktoré číta. Ale to predsa neznamená, že tá stará paní je vráhyňa. Priznala sa, že na túto tému s domovníkom hovorila, ale iba v jeho záujme. Myslela si, že je to jej povinnosť.

- Higginsovi sa vyhŕážala, - trpeživo namietol Westerberg, - rozprával o tom obyvateľom domu. Myslel si však, že Mackayová žartuje. Varovala ho, že sa to s ním zle skončí, ak nezíde z cesty hriechu, že na jeho tvári viďet, aké perverzné myšlienky sa mu preháňajú hlavou. Hovorila, akoby prišla o rozum.

- Slečna Mackayová je milá stará dáma, ktorá chce prinávraťiť svet z pochybnej cesty, - odbil ho seržant. - A ak niekto bude chcieť tento prípad nafúknúť a urobiť z neho zločin, bude mať sakramentskú robotu!

tlačok predošlej, - ale umývača okien. Bol to životaschopný chlapík, ktorý vydržiaval svoju ženu, matku i sestru s dvoma deťmi. Sedemnásť rokov umýval okná a nikto sa naňho nesťažoval. Neboli s ním nijaké problémy, kym sa do domu nenašťahovala slečna Mackayová. Udal sa dvakrát za špehovanie. Keď ten človek po tretí raz umýval jej okná, spadol zo siedmeho poschodia a zlomil si väzy.

Seržant sedel na stoličke schúlený, s hlavou stiahnutou medzi plecia a mysel na rytersky čin pod storočným dubom.

- Nemožno zatkniť jednu milú starú ženu len preto, že bola tam, kde zomreli dvaja ľudia, či ich už mala rada alebo nie, - namietol.

- Dobre. Ale povedz, - vyrával neoblomne Westerberg, - či ti tá milá stará dáma spomenula umývača okien? Porozprávala ti vari, že mister Higgins neboli prvý, kto prirýchlo „opustil“ jej vznešený byt?

Seržant ho takmer prebodol nenávistným pohľadom:

- Nie, - povedal. - Nespolminala. Pravdepodobne si myslala, že aj my to považujeme za zhodu náhod ako ona.

- Joj, hneď sa rozplačem! - zvolal Westerberg teatrálne, čím vyvolal ďalšiu výmenu názorov.

Zvyšok dňa strávili obaja vypočúvaním nájomníkov. Väčšina Higginsa poznala len zbežne, ale nikto ho nepokladal za čudáka. Ich výpovede sa však zzhodili v tom, že domovník často maval pri sebe jarmočnú literatúru a vždy vedel o senzačných vraždach, o ktorých rád debatoval. Traja obyvatelia domu kriminálismom povedali, že v posledných mesiacoch dostali akesi nepodpísané listy. Jednému starému mládencovi doručili do bytu snímky nahých žien. Anonym prišiel aj fotomodelke,

BETTY REN WRIGHTOVÁ PEKNÉ SPOMIENKY

ktorá sa nechala fotografovať v bikinách pre akýsi magazín. A napokon mladej herečke, ktorú odosielateľ obvinil z toho, že jednej noci prespal u nej nejaký muž. Adresáti nebrali listy vážne. Svoine však uviedli, že boli napísané veľmi pekným písmom na jemnom, sivom papieri.

Ked' si seržant preštudoval poznámky, zamyslel sa:

Prečo nie je schopný predpokladať niečo zlé a slečne Mackayovej? Môže niekto s určitosťou vedieť, či sa za jej priamym svetlodrým pohľadom neskrývajú utajené pokrievné väšne? Ale seržant nedokázal čosi také o nej pripustiť. Celý deň zlostne chodil hore - dolu, a večer opäť navštívil slečnu Mackayovú.

Ked' sa usalašil v jej salóne, s prekvapením zistil, že má pocit, akoby prišiel domov. - Salón, - pomyslel si. Tento výraz mu pripomenal miestnosť s plyšovými a zamatovými poťahmi, ozdobné predmety z porcelánu, kyvadlové nástenné hodiny, knihy v koženej väzbe a akúsi nehybnosť času. Mal vtedy dvanásť rokov a prave začal chodiť do siedmej triedy základnej školy. Spýtal sa čosi o Browningovi a učiteľka, celá unesená jeho záujmom, ho pozvala k sebe domov. Za jej kariéru len máloktorý siedmak bol zvedavý na Browninga. Ešte v ten večer mu dala oňom jednu knihu. Dom, v ktorom učiteľka žila, najprv s rodičmi, a potom už sama, bol ríšou pokladov. Ked' chlapec prestúpil jeho prah, mal pocit, že sa dostal do krajiny zázrakov. Načisto mu vypŕchla z hlavy ich preplnená kuchyná,

„obývačka“ jeho domova a všetko, čo s ňou súviselo: výbuchy smiechu, trieskanie dverami, nadávky, slzy. V učiteľkinom starobylom dome vládla vznešenosť, gracioznosť, a predovšetkým poriadok. Stal sa potom častým hosom toho domu. Pri svojich návštěvách prezeral po strop siahajúce regály kníh a premýšľal o tom, načo sa bude vypytovať, keď tam najbližšie príde.

- Vyzeráte unavený, seržant. - Nad koreňom nosa slečny Mackayovej sa objavila ustaraná vráska... - Tentokrát, - pokračovala, - vám neponuknem čaj. Mám lepší nápad. - Podšla k vyblýskanému sekretáru a spoza sklenených dver vybrała krištaľovú likérovú flašu s dvoma pohárikmi a položila ich na podnos. Pohárik v seržantovej ruke vyzeral ako

krehká bublina. Držal ho veľmi opatrné a čakal na upokojujúci účinok dúšku alkoholu.

- Ako ste ďaleko s vyšetrovaním prípadu? - ozvala sa slečna po tom, čo sa seržant pohodlne oprel v kresle. - Dozvedeli ste sa všetko potrebné o tom nešťastníkovi? - Otázku položila takým tónom, akoby sa sputovala na počasie, alebo či seržantovi slúži trávenie, či kam sa chystá na dovolenkú.

- Nuž, - začal seržant, - zdá sa, že prípad je podstatne zložitejší, ako sme si myslí. Uvažovali sme o tom, či jestvuje súvislosť medzi úmrtím pána Higginsa a predchádzajúcim prípadom.

Slečna Mackayová si odpila zo svojho likéru a povedala:

- Nerozumiem.

- Možno, že sa vaša teória potvrdí, - dodal.



Stará pani sa predklonila a na jej tvári sa objavil víťazný úsmev.

- Ide o pokrivené myšlenie, - vysvetľovala.

- Temné sily spôsobujú, že sa ľudia dopúšťajú vecí, ktorých by sa inak vyvarovali.

- Pokrivené myšlenie, - zopakoval seržant, a dodal: - ale skôr vrahovo, než jeho obetí, slečna Mackayová. Mám taký dojem, že v tomto dome býva niekto, kto sa na svet nedívá reálne.

Slečna Mackayová srozornela a ostražito sledovala každý pohyb návštěvníka. Ten odložil pohárik a pobral sa k obloku.

- Nemám nijakú chuť ísť k oknu, - povedal, - ale je mojou povinnosťou overiť si fakty, - a naširoko roztrvořil okenné krídla.

- Takže, keď ste vošli do salónu, - pokračoval seržant, - našli ste tu Higginsa skryvajúceho sa za závesom. A dovtedy ste ani len netušili, že je vo vašom byte.

- Bolo to presne tak, - potvrdila slečna Mackayová a seržantovi sa marilo, že počuje hlas svojej bývalej učiteľky.

- Ste si istá, že ste domovníka nezavolali aby vám to okno opravil? Niektorí nájomníci totiž tvrdia, že zopár minút pred tým, čo sa Higgins zabil, počuli od vás zvýšené hlysy.

- Určite som ho o to nepožiadala! - odvetila slečna Mackayová, dáma do špiku kostí.

- A keďste za tým závesom zbadali domovníka, hned ste ho vyzvali, aby „vypadol“, však?

- Pravdaže. - Stará pani si zložila okuliare a pristúpila k oknu:

- Chudák pán Higgins vyzeral tak, staby náhle prišiel o rozum. Vyliezel na parapet, pozrel sa na mňa a vypadol. Bolo po ňom, - dodala.

- Naozaj to bolo tak?

Seržant opatrné vyliezel do okna a kvokol sa. Obzrel sa za seba a tesne pri pleci uvidel úzku tvár slečny Mackayovej s vyčítavým pohľadom v očiach. Vzápätí pocítil na chrbte rozhodný úder tvrdej ruky, a letel zo siedmeho poschodia ako vták.

- Tako! - začul ešte hlas tej milej starej dámy.

Cesta nadol trvala šokujučo dlho. Seržant si stihol pomyslieť na matku i na dievčatá, do ktorých sa v období svojho dospevania zaľúbil. V mozgu sa mu v priebehu niekolkých sekúnd premietli všetky doterajšie neblahé a zmätené životné zážitky. Ked' konečne dopadol do širokej a pružnej náruče záchranej sie-

te, a dvakrát sa v nej odrazil, uvedomil si, že sa mu konečne podarí vnímať svet tak, aký v skutočnosti je.

Dostať sa z rozvlnenej siete mu pomohol kolega Westerberg.

- Pôjdeš hore ty, alebo radšej mám ta ísf ja? - spýtal sa seržanta súcitne.

- Chod' ty, prosím, - požiadal ho seržant.

Počkal, kým Westerberg nevošiel pod bránu domu. Upravil si oblek a zamieril k policajnému autu, zaparkovanom na druhej strane ulice. Vybral si fajku. Vedel, že nejaký čas potrvá, kým obaja zídu. Slečna Mackayová, predtým než sa vyberie na policajnú stanicu, si určite odloží likérové pohárik, napudruje nos a zatvorí okno...

(Expres č. 11/1989)



Záber zo stretnutia v sídle Spolku. Snímky: J. Bryja



Veľvyslankyňa SR M. Vásáryová otvára výstavu

NÁVŠTEVA V SÍDLE SPOLKU

31. mája t.r. sa v Centre židovskej kultúry v Krakove konala nezvyklá vernisáž výstavy výtvarných prác poľských a slovenských rómskych detí (z Jašoviec na východnom Slovensku) nazvaná Po-chopit ich svet, ktorú slávnostne otvorila veľvyslankyňa Slovenskej republiky v Poľsku Magda Vásáryová. Zorganizovalo ju veľvyslanectvo SR a Slovenský inštitút vo Varšave v spolupráci s Poľskou humanitnou akciou.

Kým však k tomu došlo, navštívili sídlo nášho Spolku riaditeľka Slovenského inštitútu Helena Jacošová, druhý tajomník Veľvyslanectva SR Milan Novotný a redaktorka zahraničného vysielania Slovenského rozhlasu v Bratislave Ingrid Slaninková, ktorí sa stretli s tajomníkom ÚV SSP Ludomírom Molitorim, šéfredaktorom Života Jánom Špernogom, pracovníčkou ÚV Vlastou Juchniewiczovou a redaktormi Života. Počas stretnutia sa hostia oboznámili so súčasnou situáciou slovenskej menšiny v Poľsku, s aktuálnou kultúrnou i vydavateľskou činnosťou Spolku a jeho problémami, s fažkami pri výstavbe Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, s oneskorovaním dotácií na Život a finančného zabezpečenia kultúrnych akcií SSP a pod. Počas stretnutia nám riaditeľka SI H. Jacošová odovzdala balík slovenských hnív, určených pre výhercov poslednej výťvarnej súťaže Života, ako aj súťaže o Slovensku, usporiadanej 2. júna pri príležitosti MDD v Krempachoch.

V sídle nášho Spolku sa nakrátka zastavila aj veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vásáryová, ktorá sprevádzala premiéra SR Mikuláša Dzurindu na stre-

nutí predsedov vlád Vyšehradskej štvorky v Krakove. Prezrela si o.i. novootvorenú výstavu slovenských výtvarníkov v našej galérii a po krátkom rozhovore sa pobrala do Centra židovskej kultúry otvoríť spomínanú výstavu výtvarných prác rómskych detí.

PETER KOLLÁRIK

STRETNUTIE VYŠEHRADSKÉJ ŠTVORKY

Koncertom štyroch národov sa 31. mája t.r. začalo v Krakove dvojdňové stretnutie premiérov štyroch štátov Vyšehradskej skupiny, ktorého sa zúčastnili premiéri: Jerzy Buzek (Poľsko), Miloš Zeman (Česko), Viktor Orbán (Maďarsko) a Mikuláš Dzurinda (Slovensko). Počas rokovaní, prebiehajúcich v sále Pruského holdu v Sukienniciach, premiéri prijali novú deklaráciu Vyšehradskej skupiny, v ktorej sa vysoko hodnotí doterajšie desaťročné vzájomné kontakty a súčasne črtá nové roviny spolupráce do budúcnosti. Premiéri si vymenili skúsenosti z negociačii o vstupe Poľska, Česka a Maďarska do Európskej únie a vyjadrili podporu pre prijatie Slovenska do NATO v prvom rade. Hovorili tiež o perspektívach ďalšieho rozvoja hospodárskej spolupráce, o šanciach na vytváranie nových pracovných miest, o situácii v našom regióne a vzťahoch s Ukrajinou, o napätej situácii na Balkánskom poloostrove a rozhodli sa zdvojnásobiť finančné prostriedky odovzdávané na Vyšehradský fond. Počas stretnutia predsedníctvo Vyšehradskej skupiny prevzalo od Poľska Maďarsko.

Po rokovaniah sa premiéri zúčastnili na tlačovej konferencii, stretli sa so zástupcami Fóra mladých, prezreli si pamiatkové centrum mesta a v budove Medzinárodného centra kultúry v Krakove slávnostne otvorili Akadémiu dedičstva, medzinárodnú školu konzervátorov pamiatok. Politici zhodnotili svoje stretnutie za veľmi úspešné a zdôraznili, že Vyšehradská skupina si získala veľké uznanie vo svete ako región s dynamickým hospodárskym rastom, zložený z krajín, ktoré so sebou dobre splupracujú.

PETER KOLLÁRIK

SLOVENSKÉ MATURITY NA ORAVE

Vo všeobecnevzdelávacom lúčevi v Jablonke, ktoré v tomto roku slávi 50. výročie svojho založenia, pristúpilo k maturitným skúškam 82 študentov. Šiesti z nich budú svoju skúšku opakovať v náhradnom, augustovom termíne.

- V školskom roku 2000/2001 u nás končili 3 štvrtácke triedy, - hovorí zástupkyňa riaditeľky lúčea Maria Plaszczaková. - Šiesti študenti zo 4.C sa rozhodli pristúpiť k ústnej maturitnej skúške aj zo slovenského jazyka. Boli to Jablončania - Krištof Kašprák, Wojciech Pilch, Aldona Záhorová, Anna Wyrwová a Monika Basisty a Dolnozubričanka Edita Knapčíková. Celková úroveň ich vedomostí bola veľmi dobrá, takže všetci úspešne zmaturovali. Slávnostné odozdvávanie maturitných vysvedčení sa konalo 5. júna v aule školy.

Dodajme, že štvrtákov k maturitám pripravovala učitelka slovenského jazyka Anna Lenczowská z Chyžného, za čo



jej v mene študentov patrí veľká vďaka. Všetkým žiakom, študentom, ako aj ich učiteľom želáme milé prázdniny a veľa pekných, slnečných dní. (pk)

GRATULUJEME

Prednedávnom ukončila vysokoškolské študia na Pedagogickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre naša mladá krajanka Anna VOJTAŠOVÁ z Jurgova a dňa 8. júna 2001 bola slávnostne promovaná na magisterku.

Srdečne gratulujeme a do budúcnosti jej želáme veľa ďalších úspechov.

Redakcia

PREHĽIADKA DYCHOVIEK

V nedeľu, 3. mája 2001, sa v Jablonke uskutočnil XII. ročník tohto zaujímavého podujatia, ktorého organizátormi boli vojt a Oravské centrum kultúry v Jablonke. Slávnosť, usporiadaná pri príležitosti štátneho sviatku PR - Dňa ústavy 3. mája, začala nástupom dychoviek pred gminným úradom, odkiaľ pestrofarebný sprievod prešiel do amfiteátra v parku 1000-ročia.

Prehľiadku otvoril vojt Antoni Wontorczyk. Potom sa začal veľký hudobný maratón, v ktorom o palmu víťazstva súťažilo päť orchestrov z Oravy: Jablonky, Hornej Zubrice, Malej Lipnice, Podvlka a Veľkej Lipnice. Každý zahral po tri skladby, ktoré oceňovala odborná porota. Prvé miesto obsadila dychovka z Podvlka pod vedením kapelníka Jána Páleníka. Na ďalších miestach sa umiestnili dychovky: z Hornej Zubrice pod vedením Stanisława Kovalczyka, z Malej Lipnice (dirigent Albin Stachura), z Jablonky pod taktovkou Mariana Omylák a Veľkej Lipnice (dirigent Mirosław Smoleń). Postup na Malopoľskú prehľiadku dychoviek „Echo trábkii“ si „vybojovali“ prvé tri orchestre.

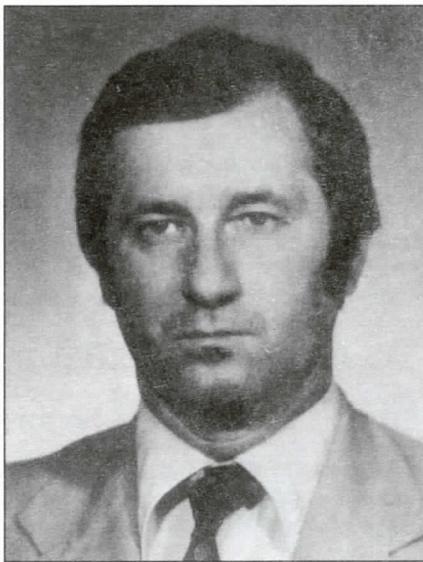
Poznamenajme, že dychovky za svoje vystúpenia okrem diplomov obdržali aj finančné odmeny: za 1. miesto - 500 Zl, 2. miesto - 400 Zl a za 3., 4. a 5. miesto - po 300 Zl. Program nedeľného popoludnia pokračoval skoro hodinovým koncertom dychovej hudby Oravánka z Trstenej.

Zazn.: PETER KOLLÁRIK

ODIŠIEL PRIATEĽ KRAJANOV

Prednedávnom našich krajanov veľmi zarmútilla správa, že 12. apríla 2001 zomrel náhle v Bratislave vo veku 57 rokov bývalý riaditeľ Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej,

Ing. ONDREJ KARKUŠ



Narodil sa 2. januára 1944 v Hnúšti (okr. Rimavská Sobota), kde absolvoval základnú školu a gymnázium. Študoval na Vysokej škole ekonomickej a Univerzite 17. novembra v Bratislave. V roku 1970 začal pracovať v OZS MS ako odborný pracovník špecialista. V r. 1983 sa stal vedúcim a r. 1985 riaditeľom Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej. V tejto funkcií zotrval do r. 1989. Neskôr, krátko po úmrtí predsedu MS V. Mináča, založil a úspešne viedol ako predseda správnej rady Nadáciu Vladimíra Mináča, ktorá sa aktívne prezentovala v slovenskej kultúre a podporovala začínajúcich autorov aj uznávaných majstrov.

Ondrej Karkuš bol veľkým priateľom Slovákov v Poľsku. Pravidelne navštievoval nás Spolok i redakciu Života. Viackrát zavítal aj na Spiš a Oravu, kde sa stretával s krajanmi a zúčastňoval sa našich kultúrnych podujatí. Ako riaditeľ Odboru pre zahraničných Slovákov MS všemožne podporoval nás Spolok, medziiným vytváraním možností pre štúdium našej mládeže na stredných a vysokých školách na Slovensku, liečbu krajanov v slovenských kúpeľoch, dodávkami slovenských kníh a kalendárov, za-

bezpečovaním krajanských zájazdov na Slovensko a vystúpení našich súborov na slovenských festivaloch a pod.

Dobilo srdce veľkého a dobrého človeka a nášho úprimného priateľa, na ktorého budeme s vďakou a úctou spomínať.

JÁN ŠPERNOGA

ANI MASKY NEPOMOHLI

Počas čistenia podzemnej nádrže na benzínovej pumpe v Chyžnom došlo 6. júna t.r. k väčnej nehode, počas ktorej sa otrávili štyri osoby - dva pracovníci pumpy a dva policajti. Keď jeden z pracovníkov zišiel čistiť prázdnú nádrž, po niekoľkých minútach stratal vedomie. To isté postihlo druhého pracovníka, ktorý onedlho zišiel do nádrže. Na pomoc postihnutým prišli privolaní policajti, u ktorých sa, napriek nasadeným protiplynovým maskám, takisto objavili príznaky otrávenia. Dramatickú situáciu vyriešili až privolaní členovia záchrannej jednotky, ktorí otrávených vytiahli z nádrže a začali neutralizať nebezpečnú látku. Najťažší úraz, t.j. rozlahlé obareniny dýchacích ciest, hlavy, šije a hrudníka, utrpel prvý, 30-ročný pracovník pumpy Jacek D., ktorého museli odviezť do Liečebného strediska obarenín v Siemianowiciach Śląských. Druhý pracovník pumpy a dva policajti sa dostali do novotarskej nemocnice. (pk)

DRAHŠIE POISTENIE

Od 1. júla 2001 Štátnej poisťovňa PZU S.A. zvýšila o 4,3 % základné tarify povinného poistenia (OC) osobných automobilov. Nadalej však platí závislosť výšky povinného poistenia od obsahu motora a oblastí (najvyššie poistenie je v oblastiach, kde je najviac nehôd). Nezmenili sa ani doterajšie zľavy v poistení: do 60% za jazdu bez nehôd, 5% za pokračovanie poistenia v tej istej firme, 5% za jednorazové zaplatenie poistenia na celý rok. Dôvodom zvýšenia poistenia osobných automobilov, ako tvrdí vedenie PZU, je o.i. rast nehôd a tým aj výdavkov na odškodné, ako aj horšia ekonomická situácia PZU, ktorá naposlasy zvýšila povinné poistenie pred polrokom. (pk)



ODIŠLI OD NÁS

Dňa 19. februára 2001 zomrela v Krempachoch vo veku 86 rokov krajanka

MÁRIA PACIGOVÁ

rod. Petrášková

Zosnulá bola členkou nášho Spolku od jeho založenia a horlivou čitatelkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 10. marca 2001 zomrel v Krempachoch vo veku 81 rokov krajana

JÁN JURKOVSKÝ

Zosnulý bol dlhoročným členom miestnej skupiny SSP v obci a čitatelom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, starý otec a pradeda. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 30. marca 2001 zomrel Krempachoch vo veku 70 rokov krajana

PAVOL SOVA

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec, starý otec a brat. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých krajánov vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Krempachoch

* * *

Dňa 24. apríla 2001 zomrela v Čiernej Hore od Jurgova vo veku 79 rokov krajanka

ANNA VÁCLAVOVÁ



Zosnulá bola dlhoročnou členkou miestnej skupiny SSP v obci a horlivou čitatelkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Čiernej Hore

* * *

Dňa 20. apríla 2001 zomrela v Čiernej Hore-Zahore vo veku 75 rokov krajanka

ŽOFIA KOVALČÍKOVÁ

rod. Sarnová

Zosnulá, dlhoročná členka Spolku, bola stálou predplatiteľkou a čitatelkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť

MS SSP a občania
v Čiernej Hore-Zahore

* * *

Dňa 1. mája 2001 zomrel v Kežmarku vo veku 84 rokov krajana

LADISLAV KUDZBEL



Zosnulý bol účastníkom SNP. V rokoch 1944-45 pôsobil ako učiteľ v jurgovskej mešťianke, bol tiež spoluzačladačom a predsedom Úradu národných výborov v Jurgove. Živo sa zaujímal o naše krajanské hnutie, pravidelne sa zúčastňoval na kultúrnych podujatiach nášho Spolku, bol tiež horlivým čitateľom a propagátorm Života. Odišiel od nás dobrý človek a veľký priateľ Slovákov v Poľsku. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

ÚV SSP a redakcia Život

* * *

Dňa 18. mája 2001 zomrel v Podvilku vo veku 79 rokov krajana

ŠTEFAN CHOVARNEC



Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a odoberateľom Života, odbojárom, dlhoročným richtárom a kronikárom svojej obce. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Podvilku

* * *

Dňa 5. júna 2001 zomrela v Podsrní vo veku 72 rokov krajanka

BRONISLAVA TURVOŇOVÁ



Zosnulá bola dlhoročnou členkou miestnej skupiny Spolku a čitatelkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Podsrní

* * *

Dňa 6. júna 2001 zomrel v Jurgove vo veku 42 rokov krajana

ALOJZ RUSNÁK



Zosnulý bol aktívnym členom nášho Spolku a čitatelom Života, pracoval ako učiteľ v Repiskách-Vojtičkovom potoku, kde bol desať rokov riaditeľom školy. V rokoch 1987-89 zastával funkciu predsedu Obvodného výboru SSP na Spiši. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Repiskách-Vojtičkovom potoku
a redakcia Život

Z KALENDÁRA NA JÚL

Záhradkári

Je to už obdobie plného zberu zeleniny, najmä spod fólie, kde rastliny nesmieme nechať príliš dlho. Zberáme postupne hlúboviny, koreňovú zeleninu, hrášok a fazuľku. Začínajú sa tiež červenief rajčiaky; tie treba obrať so stopkami, lebo dlhšie vydržia a lepšie sa vyfarbia do červena. Uhorky nakladačky zberáme každý druhý deň a dávame pozor, aby sme biele nechali v takej polohe, v akej doteraz rástli. Tu upozornenie: musíme zozbierať aj prípadné prezreté uhorky (zažltnuté), lebo ak necháme aspoň jednu, rastlina prestane tvoriť nové plody a upriami sa na onen dozrievajúci plod, čiže na tvorenie semien v ňom.

Hned po zbere treba záhony plynko skopať a pohrabať. Možno na nich vysiať ešte neskorú zeleninu, napr. karotku, fazuľku na struky, neskorú kapustu či kaleráb. Dozrieva tiež cesnak a cibuľa. Dosúšame ich v radoch na zemi a až potom vyberáme. V tomto mesiaci treba venovať veľkú pozornosť zavlažovaniu, najmä preto, že je to najlepšie obdobie a dni sú najdlhšie, preto rastliny spotrebuju viac vody.

Ovocinári

Júl je mesiacom oberačiek čerešní a potom skorých odrôd sliviek. Najlepšie je oberať za rána a ukladať do chladku, aby sa ovocie nezparilo. Treba zároveň

pozbierať padavky, čím bránime šíreniu chorôb a škodcov. Aj v tomto mesiaci je najdôležitejšou úlohou ochrana ovocných stromov pred škodcami, najmä pred obaľovačom jablčným. Zároveň korunku mladých stromčekov jadrovín i kôstkovín, ale aj egrešie a ríbezle po zbere presvetľujeme v rámci výchovného a udržovacieho rezu. Všetky prebytočné konáre a konkurenčné letorasty z korunku odstraňujeme. Na tvarovaných stromčekoch pokračujeme vo vyväzovaní vetiev do oblúka a zaštipovaní obrastu. V júli možno už robiť letné štepenie višní, čerešní stromčekových ríbezlí a egrešov a koncom mesiaca aj očkovanie na tzv. spiacie očko. Nesmieme zabúdať ani na pravidelné zalievanie stromov, ničenie burin a skyprovanie pôdy pod stromami.

Chovatelia

hydiny vedia, že v tomto období sa sliepočkám tlačia hrebene a formujú telesné tvary. Hoci teraz nechávame sliepy behať celý deň po dvore, treba im venovať pozornosť, najmä ich prikrmaniu, aby sme neskôr boli spokojní so znáškou. Ak napr. mládky nedosiahli požadovanú telesnú váhu, musíme znášku oddialiť upravením výživy. V krímej dávkou obmedzíme obsah bielkovín a zväčšíme podiel zrnovín. Tým sa znáškové obdobie oneskorí, ale bude trvať dlhšie. Poznamenajme ešte, že husi po podškibaní treba zakaždým zo

dva týždne prikrmoval jadrovými krmivami.

Včelári

Koncom júla sa v podstate končí včelárska produkčná sezóna. Včely naplnili medníky, med je zrely a možno ho vytáčať. Vždy však musíme mať na zreteli, aby včelstvám ostalo primerané množstvo medu - aspoň 5 kg. Ak zostalo málo zásob, vrátme do medníka jeden medný plášt. Z ostatných plášťov zmetieme včely do medníka a odnesieme do miestnosti na vytáčanie. Plásty po vytocení odnesieme hneď do prázdnych medníkov, samozrejme, ak včely v úli nemajú sklon k rabovke. V opačnom prípade plásty vkladáme až večer.

Už je najvyšší čas založiť si náhradné včelstvá so zásobnými matkami alebo stav včelstiev rozmnožiť. Tie včelstvá, ktoré mali viac rokov nadpriemerný výťažok prekontrolujeme, či nemajú nastavané bunky. Ak ich nájdeme, a nie viac ako 3-5, znamená to, že sa včelstvo chystá na tichú výmenu matky. Ak je buniek viac, chystá sa na rojenie. Z materských buniek osvedčených včelstiev urobíme odložence pridaním k nim ďalších 3-4 plášťov z iných včelstiev. Stáva sa, že v niektorých včelstvách sa objavujú trúdice. Ide o včelstvá, ktorým sa matky neopoldnili alebo pri výmene matiek matka uhnula. Vtedy také včelstvo môžeme zmiesť do rojnice, kde zavesíme mladú matku v klietke. Po 48 hod. včelstvo zmetieme na nábeh do úla a po týždni, ak je matka prijatá, pridáme mu 1-2 plásty otvoreného plodu, aby včelstvo šlo do zimy silné. (js)

ZBIERAME BYLINY

Dnes predstavíme NECHTIK LEKÁRSKY (lat. *Calendula officinalis* L., poľ. nagietek lekarský), ktorý je pre svoje oranžovožlté kvety oblúbenou okrasnou rastlinou v záhradách. Dorastá do výšky 30-50 cm, kvitne od júna do septembra a je odolný aj na menšie mrazy.

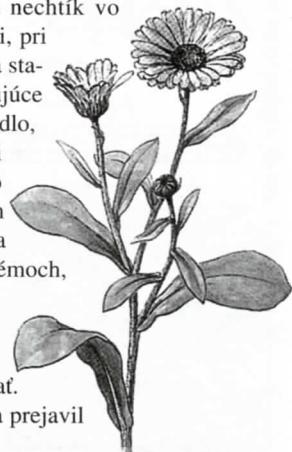
Na liečebných účeloch sa zbierajú kvetné lupienky, ktoré možno sušiť na vzdušnom, zatienenom mieste alebo umelým teplom do 30-35°C. Nechtik obsahuje triterpenové saponíny, silicu, účinné flavonidy, polyiny, karotenoidy, soli kyseliny jablčnej a horčiny.

O liečebných účinkoch nechtika sa spievajú chválospevy. Používal sa dokonca (zmiešaný s propolisom) pri liečení rakoviny kože, nádorov prsníka a maternicového krčika. Má protizápalové, bakteriocídne a protikrčové účinky a pôsobí hojivo na rany. Čaj z nechtika osozi znútra aj zvonku. Pri vnútornom užíti pomáha pri zápaloch močového mechúra, žalúdka a črev, zmierňuje žlčníkové tažkosti. Vo forme záparu (3 g na šálku čaju) ho odporúčajú proti hlístam, proti nutkaniu na zvracanie, na liečenie žltáčky a pri tuberkulóze krčných miazgových uzlín. Čerstvú

šťavu rastliny i zápar sa používa na opuchliny, liečenie hnisavých rán, odrenín, vredy predkolenia a zvonku ako zmäkčujúci prostriedok na stvrdnutú pokožku, zase výluh z nechtika možno aplikovať na plesňové ochorenie kože.

Ešte širšie využitie ako u nás má nechtik vo Francúzsku, kde ho aplikujú aj pri kašli, pri astme, pri búsení srdca, pri nespavosti a stavoch úzkosti, lebo má vlastnosti uvoľňujúce krče. Uplatňujú ho aj ako mierne preháňadlo, močupudný prostriedok a liek pri pečeňových chorobách. Odporúčajú ho mladým ženám pri nepravidelnom menštruačnom cykle (užívaním nechtika sa skracuje), na liečenie akné, pri egzémoch, popáleninách a na bradavice.

Príprava čaju: 1 kávova lyžica suchých rozdrovených kvetov sa zaparí v 1/4 l vody a nechá sa 15 min. vylúhovať. Denne sa pije 1 šálka 2 a 3 razy. Aby sa prejavil liečebný účinok, treba piť 5-10 dní. (js)



AKO JEŽ ZVÍTAZIL NAD KROKODÍLOM

Raz sa ježko spokojne motal popri veľkej rieke a hľadal si v bahne na brehu mušličky, slimáky a podobné maškrty. Ako hej, ako nie, ale milému ježkovi behali očká sem i ta, iba rovno pred seba nepozeral a skoro by sa bol potkol o krokodíla, toľkého ako klát. Skrútil sa do kľbka, ledva dýchal a len čakal, čo teraz bude.

Ale krokodíl sa nepohol. Nuž ježko opatrne-opatrnúčko skúšal cínuť čím ďalej od nebezpečného suseda. Hádam by sa mu to bolo i pošfastilo, keby neboli stúpil na prázdnú mušličku. Zachrapčala ježkovi pod nohou a krokodíl zrazu otvoril obe oči. Čarbavo sa zdvihol na krivé laby a mrzuto hľadal opovážlivca, čo mu pretrhol spánok. Vtom zazrel ježka a chripľavo zahundral:

„Hej, krpáň, čo tu hľadáš?“

Jež vedel, že teraz sa len fíglom zachráni pred krokodílovými zubiskami. Neukázal, ako sa trasie na celom tele, ale smelo odpovedal:

„Pán môj, hľadal som prave čosi pod Zub, a tu som ťa zazrel. Šiel som ťa pozdraviť, ako sa patrí. Len keď som už podišiel bližšie, videl som, že ty, mocný vládca rieky, teraz oddychuješ. Nechcel som ťa rušíť a už-už by som bol tisík odišiel. Na nešťastie som stal na mušlu, rozdrvil som ju a chrapčanie ťa zobudilo. Nehnevaj sa preto na mňa, pán môj, naozaj ma to veľmi mrzí.“

Krokodíl na úctivé ježkove slova odpovedal milostivo:

„Pod smelo bližšie, ježko, zabavíme sa trocha spolu.“

Posmelený ježko sa zaliečal krokodílovi:

„Pán môj, veru je to pre mňa šťastný deň, keď mocný vládca rieky láskavým okom na mňa pozrel. Veď som ja len taký obyčajný jež.“

Napokon krokodíl milostivo pozval priateľa ježka, aby prišiel zajtra na obed k nemu. Keď ježko pricupkal na pravé poludnie, krokodíl sa lenivo vyvaloval v bahne pri rieke - a obed nikde.

Kúsok povyše chytali rybári ryby a črieda divých kráv - zebu - sa práve uchýlila pred poludňajšou páľavou do chladku pod stromy na brehu rieky.

Zrazu len krokodíl mlčky vstal a tisík sa potopil. Ježko videl, ako sa o chvíľu vyhodil z vody rýchlo ako blesk a stiahol na dno neopatrnú jalovičku. Vzdialila sa len kúsok od ostatnej čriedy a krokodíl ju hned schmatol. Pritiahol zebu na breh k ježkovi a už sa sám začal napchávať. Ponúkal i ježka, aby si len smelo nabral jedla, koľko hrdlo ráči, ale nedbal o to, že host' sa od hrôzy na celom tele trasie, zuby mu drkocú a strach z očí hľadá.

Keď sa krokodíl nevládal už viac napchávať, poprosil ho jež nesmelým hlasom, aby sa unúval zas pán krokodíl k nemu na obed.

Krokodíl ospalo zažmurkal na teplom piesku a milostivo prikývol:

„Dobre. Zajtra na pravé poludnie prídem,“ zafučal.

Na druhý deň jež úctivo vítal krokodíla pred svojím brlôžkom.

„Prepáč, pán môj, že som ti nachystal iba skromné pohostenie, ale vítam ťa z úprimného srdca.“

Hosta čakal stôl zakrytý sviežimi palmovými listami a na ňom všetky maškrty a skromné zásoby, čo si ježko nachystal na daždivé dni: slimáky, mušličky, pandravy a kobylinky, sušené ovocie a výhonky vonných tráv.

Lenže pažravý krokodíl ani poriadne nepozrel na pekne náchanystané jedla a pohostinného ježka si nevšimal. Otvoril papuľu, a v tom bolo razom po všetkom. Pre ježka nenechal ani omrvinky.

„Hm, hm,“ odfrkol si, „tak ukáž teraz krpánik, čím ponukneš vládcu rieky, keď prišiel k tebe na obed.“

Jež sa nazlostil, že mu krokodíl razom zholtol všetky zásoby na daždivé dni, potom ho znosił ako malého, a ešte sa mu to máli. Na hlad i na strach ježko zabudol a hnevlivo vybuchol:

„Och, ty nenásytník! Nuž či sa to patrí zjesť mi všetky zásoby na bližiace sa daždivé dni a ešte si zo mňa i posmech robiť! Také niečo by mi nespravil ani najhorší nepriateľ.“

„Počuj jež!“ odsekol krokodíl. „Vari sa ti rozum čistí, či čo sa ti robí? Hádam to len nenazývaš jedlom, čo si mi sem navláčil? To je už naozaj opovážlivosť! Z piateľstva k tebe a zo zdvorilosti som sa prinútil zhlnutú tvoje pluhavé kobylinky a trávy, a ty ma ešte urázaš! Buď rád, že aj teba nezhltiem!“

Ježko sa nedal a znova vyčítal krokodílovi, že si neváži priateľov a že to ešte oľutuje. Keď sa krokodíl už dosť napočúval výčitiek, chňapol po ježkovi a hned aj zavrel popuľu. Jež sa v tej chvíľi naježil a zabodol ostne krokodílovi do časien, do jazyka i do krku.

Och, to ste mali vidieť! Krokodíl otvoril tlamu dokorán ani vráta, krútil sa, metal sa z boka na bok, ale ježko ho čoraz tuhšie bodal.

Pyšnému krokodílovi tiekli slzy od bolesti a ledva vládal zle-nedobre vyjachťať prosbu, aby ježko vytiahol ostne a vyškočil mu z tlamy.

A tak smelý ježko predsa zvíťazil nad mocným krokodílom. Od tých čias sa ani ľudia, ani zvieratá neboja krokodíla, ak je nablízku jež. Pred ním sa veru krokodíl nedováži otvoriť tlamu.

(Z knihy - Elena Chmelová: Rozprávky o zvieratkách, Bratislava 1976)

Sekerečka, topor

Voľne

(J. Meličko, [1890], Prenčov-Krnišov, [Hontianska])

Se-ke-reč - ka, to-por, daj mi, diev - ča, po - koj,
eš - te si ma-lič - ká bőz-kat' mo - je líč - ka.

**2. Ver mi, dievča, ver mi.
že fa túbim veľmi,
ale žeby ťa vzial,
to nebude nikdy.**

RUDOLF DILONG
VÝZVA

Pre lásku k reči materinskej,
pre drahé kosti Svätopluka,
pre miesto, ktoré v zemi inej
nenájdeš viac pre svojho vnuka.

Pre kúsok role tvojho otca,
pre vlast' za ktorú trpeli sme,
hoci nás zvádzal zradit zvodca,
pre kalváriu otcovizne.

ČO JE TO?

Je to malé, je to hnedé,
telíčko má chlpaté.
Dlhé uši, dlhé nohy,
na skoky má veľké vlohy.
(cajaZ)

Vo vode sa kúpala,
ale suchá zostala.
(suH)



MILAN KENDA
ŽIJE AKO
V CUKRÁRNI

Tam, kde je ten veľký lán,
bzučí malý eroplán.

Ponára do kvetov hlavu,
cicia, cicia sladkú šťavu.

Ked' má šťavy dosť,
ten chlpatý hosť,
vytratí sa ako gáfor,
bzučiac ako ventilátor.

Letí rovno ku medzi,
k ostrovčeku nevádzí,
Mať čmeliače starosti,
to by bolo radostí!

Pre veľkých mužov našich šíkov,
pre jasné slnko našich stráni,
pre slávne hroby mučeníkov,
pre krásu snov a zmŕtvychvstani.

Pre hory, doly, lazy rodné,
pre spevy bačov na fujare,
pre zvuky trávnic, zvuky zvodné,
pre naše Tatry, pre končiare.

Pre oslavanie tvojich dedov,
pre dlhú, dlhú k víťazstvu pút'.
So slávou slávnych, s biednych
biedou buď Slovákom, a Slovákom bud!

Bola jedna pani
štíhla ako jedľa,
biela ako knedľa,
čierna noc tú bielu
paniu zjedla.
(akčievS)

Zhora má kožu,
zdola má kožu,
ale v prostredku
nemá nič.
(nobuB)

VESELO SO ŽIVOTOM

- Dobre ďa vyšetril lekár? - opýtala sa mama Paľa.

- Ani nie. Len ma chytil za ruku a potom
sa pozrel, či mu idú hodinky.

Pán učiteľ vskročí do pochmúrnej triedy
a pyta sa:

- Prečo si nezapálite?

- Pán učiteľ, ale veď my nefajčíme.

Otec priviedol syna domov zo škôlky a
vrváv žene:

- Celou cestou plakal, akoby mi chcel
niečo povedať.

Žena sa pozrie na chlapca a povie:

- Asi ti chcel povedať, že nie je náš Tomáš.

- Ocko, je pravda, že volákedy sa námie-
sto peniazmi platilo živými zvieratami?

- Áno, synak. Prečo sa pytaš?

- Neviem si dobre predstaviť, ako sa tie
kone a kravy zmestili do peňaženky.

MAĽUJTE S NAMI

Tentoraz bude vašou úlohou
obrázok pekne vymaľovať a poslať
do redakcie. Najkrajšie práce odme-
níme slovenskými knihami. Z pos-
ledných prác knihy vyžrebovali:
Barbora Žukovská z Murzasichla a
Pavol Vojtas z Jurgova.



KRÁL' SEBRLE

Lahká atletika má odnedávna nového gladiátora. Volá sa Roman Sebrle, má 26 rokov, je vysoký 186 cm a váži 88 kg. 21. mája t.r. na pretekoch v rakúskom meste Goetzing vytvoril nový svetový rekord v kráľovskej disciplíne - desaťboji. Je prvým ľahkým atlétom, ktorý v desaťboji prekonal hranicu 9000 bodov. Získal presne 9026 b.

Je to v tomto roku prvý svetový rekord v ľahkej atletike, ale iste nie posledný, veď v auguste nás čakajú Majstrovstvá sveta v Edmontone (Kanada), kde predsa o prvenstvo budú súperiť tí najlepší. Nový rekord sa zrodil práve po tvrdom boji tých najlepších, bojí, v ktorom Sebrle nechal za sebou olympijského víťaza zo Sydney, Estónca Erki Noola (7604 b.) a svojho rodáka, aktuálneho majstra sveta Tomáša Dvořáka (7527 b.), ktorý bol aj držiteľom predošlého svetového rekordu - 7994 b. Vyštartoval v znamenitom štýle. Už v prvej súťaži, behu na 100 m, vynonal svoj osobný rekord - 10,64 sek., potom skočil do diaľky až 8,11 m, čomu by sa potešil nejeden diaľkár - špecialista v skoku do diaľky. No hľadám najhodnotnejší výsledok dosiahol na 1500 m, ktoré zabehol za 4.21,98 min. (predtým behal priemerne za 4.35 min.). Nevyšiel mu v podstate len jeden štart - skok o žrdi, - v ktorom dosiahol priemerný výsledok, 480 cm, hoci predtým už dokázal skočiť

510 cm. - *Neveril som, - povedal hned po pretekoch, - že sa mi to podarí a prekonám hranicu 9000 bodov, najmä po nevydanom štarte v skoku o žrdi, ale rozhodol som sa bojovať naplno až do konca. Vysvitlo, že mám ešte rezervy...*

Roman Sebrle sa takto dostał do dejín ľahkej atletiky popri takých slávnych desaťbojároch, ako napr. americkí olympijskí majstri Rafer Johnson (Rím 1960) a Bruce Jenner (Montreal 1976) alebo britský dvojnásobný zlatý medailista Daley Thompson (Moskva 1980 a Los Angeles 1984).

Odteraz je Sebrle pre svojich krajanov z Česka „kráľom kráľov“, ako ho už niektorí volajú, a nie „korunný princ“, čiže druhým za kráľom Dvořákom. Je prakticky už tretím Čechom, ktorý sa vyšvihol na vrchol svetového desaťboja. Pripomeňme, že v roku 1992 sa olympijským majstrom v Barcelone stál Róbert Zmelík, potom nastala éra Dvořáka a teraz prišiel čas Sebrleho. Ako dlho potrvá? Uvidíme. Tu musíme poznamenať, že už na vlaňajších Olympijských hrách v Sydney mal Sebrle dostať zlatú medailu. Totiž počas súťaže jeden z pokusov Erki Noola v hode diskom bol podľa viačerých pozorovateľov neplatný. Po pro-

testoch boli výsledky v disku anulované, ale nakoniec odvolávacia komisia predsa len uznala Estóncov hod za platný a vďaka tomu sa ocitol na najvyššom stupienku. Sebrle dostał „len“ striebornú medailu.

Sebrle má na svojom konte aj ďalšie hodnotné úspechy. V tomto roku už vybojoval titul majstra sveta v sedemboji v hale (Lisabon 2001), bol majstrom Česka v desaťboji (1996) a ...v skoku do diaľky (1998), v roku 1997 sa stal v Katánií vysokoškolským majstrom sveta a v Talence vyhral preteky v desaťboji o Európsky pohár. Jeho predošlý najlepší výsledok v tejto disciplíne bol tiež úctyhodný - 8757 b.

Poznamenajme na záver, že Roman Sebrle sa narodil 26. novembra 1974 v Rychnove. Jeho manželka Eva Kasalová je tiež ľahkou atlétkou a behá na stredných tratiach. Roman je vojakom z povolania v českej armáde, reprezentuje klub Dukla Praha a jeho trénerom je Zdeněk Váňa. (js)



Hviezdy svetovej estrády

THE OSMONDS

V sedemdesiatych rokoch nebolo v Amerike hľadaný ani jedného mladého človeka, ktorý by nepoznal skupinu The Osmonds. Popri tíme Jackson 5 bola to nepochybne najpopulárnejšia rodinná hudobná skupina. Vystupovali v nej súrodenci Alan, Wayne, Merrill, Jay a Donny (na snímke). Viaceré ich skladby, ako napr. *Crazy Horses*, *Double Lovin'* alebo *I Can't Stop* boli celé mesiace na čelných miestach amerických listín najpopulárnejších hitov.

Po roku 1976 však hviezda skupiny začala blednúť. Vtedy na scénu vkočila ich sestra Marie a neskôr najmladší z bra-

tov - Jimmy. V 80. rokoch na rodinnú hudobnú kariéru úspešne nadviazalo duo Marie a Donny. Dalo stovky koncertov a nahralo rad platení, ktoré sa znamenite predávali. No a na začiatku 90. rokov sa štyria synovia najstaršieho z bratov, Alana, rozhodli pokračovať v rodinných tradíciiach a založili vlastnú skupinu Osmonds Boys, ktorá si čoskoro taktiež získala veľkú obľubu.

Poznamenajme na záver, že história rodiny Osmondovcov veľmi zaujala režiséra Neillu Farnleya, ktorý o nich natočil hraný film, nazvaný *Osmo-*

doch ináč. Porozprával v ňom nielen o závratnej kariére týchto hudobne nadaných súrodencov, ale aj o ich súkromí a náboženských praktikách, ktorým aj tlač venovala mimoriadne veľa pozornosti. Osmondovci sú totiž príslušníkmi známej americkej sekty mormónov. (js)



MALÁ PRIKRYVKA

Malá prikryvka (30 x 30 cm) sa skladá zo štyroch textilných štvorčekov spojených háčkovanou vložkou. Materiál: biela príadza č. 80.

Okraje každého štvorca (12 x 12 cm) z tenkého batistu, po celú alebo hodvábnu dvakrát úzko zahneme a ručne prišijeme drobným stehom. Začneme háčkovať stredový štvorček (na nákrese písmeno **a**) retiazkovými očkami na 10 okienok (3 r. oč., 2 x nah. st.). Uháčkujeme 3 riadky prázdných okienok.

4. riadok: 3 prázdne a 4 plné, 3 prázdne okienka;
5. riadok: 3 prázdne, 1 plné okienko, prácu otočíme, 1 plné, 3 prázdne okienka - pravá polovica 6. riadku.

Háčik vytiahneme a druhým kľbkom priadze začneme háčkovať na mieste, ktoré je na nákrese označené písmenom **b**: 1 plné, 3 prázdne okienka, prácu otočíme a háčkujeme 3 prázdne, 1 plné okienko, 7 r. oč. a 1 krát. st. do 2 x nah. stípika predošlého riadku; priadzu odstrhneme - na nákrese písmeno **c**.

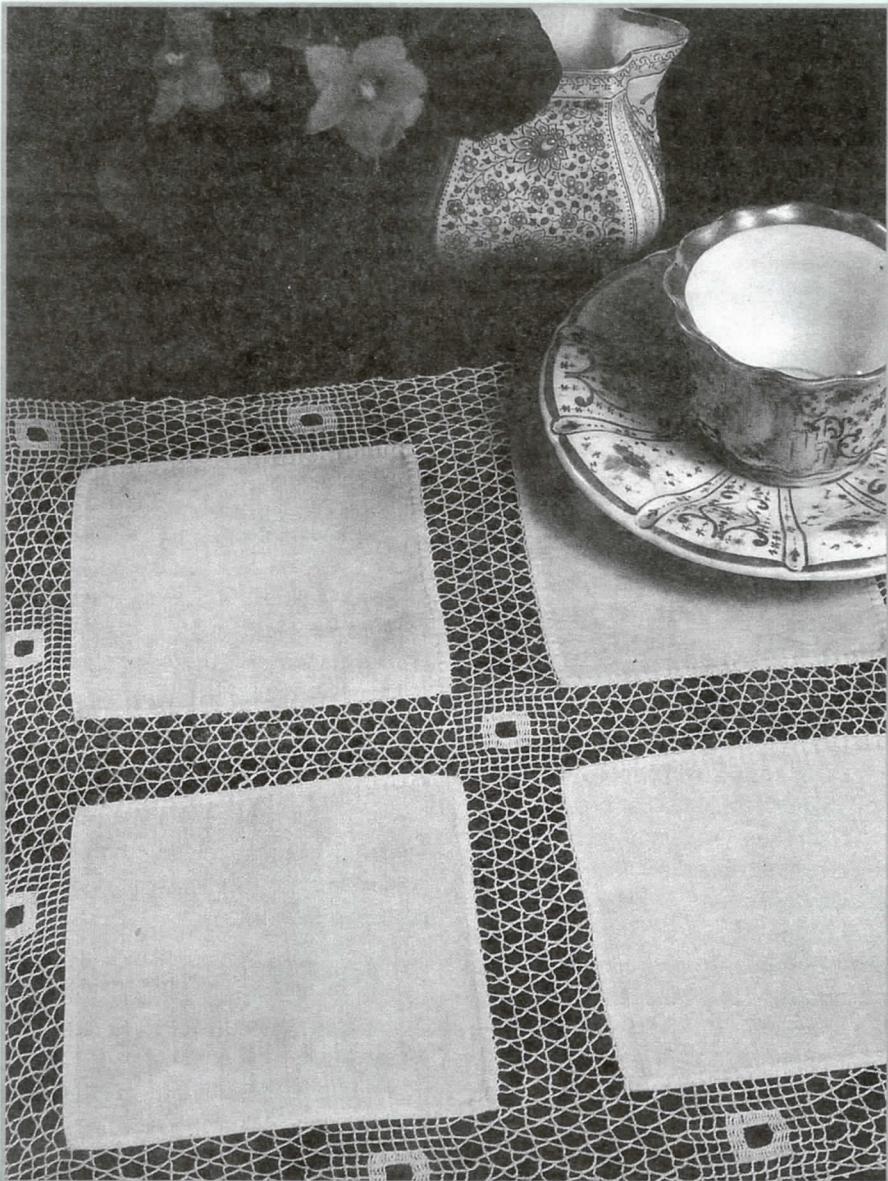
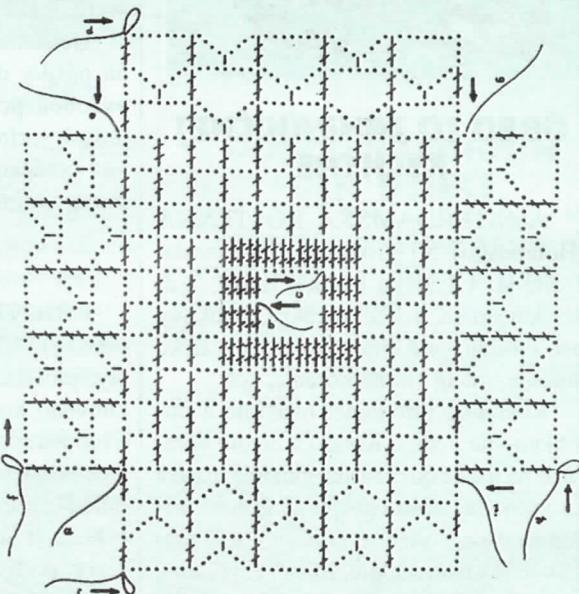
Háčik vpichneme do slučky na konci 6. riadku a začneme 7. riadok: 3 prázdne, 4 plné a 3 prázdne okienka. Ešte uháčkujeme 3 riadky prázdných okienok - ukončený stredový štvorček.

Po háčkovaní pokračujeme motívom K - písmeno **d** na nákrese označuje ukončenie 3. riadku motívu K. Každá strana stredového štvorčeka pokračuje úzkou vložkou háčkovanou motívom K, dlhou ako strana textilného štvorčeka. Tak sa vytvorí z háčkovej vložky tvar kríža, ktorý vpracujeme medzi štyri štvorčeky z textilu (prišijeme drobným stehom).

Po ukončení posledného ramena háčkovaného kríža priadzu neodstrhneme, ale pokračujeme v háčkovaní po obvode prikryvky. Dbáme na to, aby motív K presne vypadol (vyšiel) do konca ramena kríža. Okienkové štvorčeky v rohoch prikryvky háčkujeme tak ako stredový štvorček. Okienka v poslednom riadku ceľej prikryvky háčkujeme s pikotkami.

Použité skratky: *nah. st.* = nahodený stípik; *r. oč.* = retiazkové očko; *kr. st.* - krátky stípik.

(Podľa knihy: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)



**ZUZKA
VARÍ****OBED ZO ZAHRANIČNEJ
KYCHYNE**

AMSTERDAMSKÁ ROŠTENKA
(Holandsko). 50 g roštenky, 30 g masla, 1 cibuľa, 1 lyžička hladkej múky, 2 dl svetlého piva, 1 kocka cukru, bobkový list, tymián, celé čierne korenie, lyžička horčice, mleté čierne korenie, soľ.

Roštenku umyjeme, osušíme a pokrjáme na kocky. Kolieska cibule oprážime na masle do červena, vložíme mäso a zo všetkých strán opečieme. Potom pridáme cukor, koreniny, horčicu a soľ, zaprášime hladkou múkou, zalejeme pivom a pod pokrievkou dusíme do mäkkia. Podľa chuti dosolíme a dokoreníme. Podávame so zemiakovými kroketami.

SOLANKA (Rusko). 400 g hovädzieho mäsa, 200 g baranieho mäsa, 2 lyžice masla, 1 lyžica rajčiakového pretlaku, pohár vody, cibuľa, 2 papriky, 2 naslané naložené uhorky, 4 strúčiky cesnaku, 1 dl prírodného bieleho vína, mleté čierne korenie, soľ, zelená petržlenová vňaf.

Mäso pokrjáme na rezančeky a oprážime na rozpálenom masle. Potom pridáme rajčiakový pretlak rozmiešany vo vode s vínom, kolieska cibule, rezančeky paprik a uhoriek. Posolíme, okoreníme a pridáme posekaný cesnak. Podusíme a porcie posypeme posekanou zelenou petržlenovou vňafou. Môžeme zosobiť feferónkami. Podávame s chlebom.

KATALÁNSKA OMELETA (Španielsko). 2 lyžice oleja, 1/2 cibule, 1 strúčik cesnaku, 3 rajčiaky, 3 varené zemiaky, 50 g cesnakovej klobásy, 3 vajcia, soľ, mleté čierne korenie, pažítka.

Nadrobno pokrjájanú cibuľu a roztrety cesnak oprážime v oleji. Pridáme rajčiaky pokrjájané na plátky, zemiaky a klobásu pokrjájané na kolieska. Trochu podusíme, posolíme, okoreníme a navrch rozbijsme vajcia. Dáme do rúry stuhnúť bez miešania. Pri podávaní posypeme posekanou pažítkou. (pre 2 osoby)

LETNÁ POLIEVKА (Japonsko). *Suroviny:* Malá uhorka, šálka mrazeného hrášku. *Na vložku:* 4 stratené vajcia,

lyžica sójovej stolovej omáčky, 4 šálky vody, 2 kocky hovädzieho bujónu.

Očistenú a umytú uhorku pokrjáme na pásičky dĺhé 5-6 cm. Podľa návodu výrobcu pripravíme vývar, v ktorom hrášok varíme 10 minút. Ochutíme sójovou omáčkou, pridáme uhorku a ešte 5 minút varíme.

ŠALÁTY

ORIENTÁLNY ZIMNÝ ŠALÁT (Japonsko). 1/2 malej hlávky bielej kapusty, jablko, 1/2 šálky scedeného hroznového kompotu, konzerva pološúpaných mandarínok v sirupe (300 g), 2 lyžice hrozienok. *Na nálev:* 60 g topeneho lahôdkového syra, 2 lyžice mlieka, po 2 lyžiciach stolového oleja a citrónovej šťavy, po lyžici medu a stolovej sójovej omáčky.

Očistenú umytú kapustu nahrubo nastrúhame (bez hlúba). Hrozienka opláchneme horúcou vodou. Jablká ošúpeme, rozpolíme, zbabíme jadrovníka a pokrjáme na kocky. Kompoty scedíme. Potom všetko vložíme do šalátovej misy, krátko zmixujeme na nálev, ktorým zalejeme pripravenú kapustovú zmes. Zláhka premiešame, prikryjeme pokrievkou a pred podávaním na 1/2 hod odložíme do chladničky.

MÚČNIKY

BURGUNDISKÝ SYROVÝ KOLÁČ (Francúzsko). 1/4 l vody, 250 g hrubej múky, 2 vajcia, soľ, 150 g tvrdého syra.

Vodu dáme variť. Len čo sa začne variť, vsypeme naraz múku a stále miešame na ohni tak dlho, až sa cesto nalepí na varešku. Odložíme z ohňa, miešame do vychladnutia a postupne vmešáme vajcia. Posolíme, vyklopíme na dosku a ešte do hladka vymiesime. Potom do cesta pridáme syr, pokrájaný na kôcočky. Cesto upravíme do vymastenej tortovej formy a asi 35 minút pečieme vo vopred vyhriatej rúre na strednom ohni. Koláč podávame teplý alebo studený so zeleninovým šalátom.

MLADÝM GAZDINÁM

- Varené múčniky pripravujeme vždy z krupicovej múky.

- Mäso pred dusením treba opiecť na masti, aby zostalo šťavnaté.

- Na varenie mlieka, čaju a kávy máme mať vždy osobitné nádoby. (jš)

**WETERYNARZ****HIGIENA HODOWLI**

Choroby to najväčší wróg hodowli. Chyba wszyscy hodowcy zdają sobie sprawę z korzyści, jakie osiągają, jeśli ich zwierzęta są zdrowe. Chroba pociąga za sobą koszty związane z leczeniem, ponadto zmniejsza na dłuższy lub krótszy okres wydajność zwierząt. Np. zmniejszenie ilości mleka od krowy, czy schudnięcie świń to duża strata dla rolnika. Aby uniknąć tych strat, należy im zapobiegać. Każde zwierzę posiada pewną odporność na choroby. Jest ona dużą zaletą, którą hodowca powinien podnosić przez należytą dbałość, dobrą warunki utrzymania i żywienia. Odporność ta może być jednak przełamana, jeśli zwierzę znajdzie się w złych warunkach. U zwierząt trzymanych w ciemnych, cięsnich, nie wietrzonych i brudnych pomieszczeniach oraz nieodpowiednio żywionych i źle pielęgnowanych odporność na choroby zmniejsza się. Największą uwagę należy skupić na żywieniu zwierząt. Nie wolno skarmiać pasz zanieczyszczonych i zepsutykh. Pasza stęchlą, czy zapleśniała jest bardzo szkodliwa dla koni, bydła i młodej, powodując ciężkie choroby przewodu pokarmowego. Okopowe są często zanieczyszczone ziemią, z którą przenoszą się do organizmu zarazki chorobotwórcze i jaja pasożytów. Dlatego okopowe należy przed skarmianiem płukać w wodzie. U bydła do żołądków dostają się z karzą gwoździe lub kawałki drutu, które mogą przebić ścianę żołądka a nawet przez przeponę i worek osierdziowy serca. Zdarzają się też zatrucia skarmianiem paszy zanieczyszczonej sztucznymi navorozami. To świadczy o braku porządku w gospodarstwie, co w konsekwencji powoduje straty finansowe. Należy zatem dbać, aby karma była zawsze świeża i miała właściwą temperaturę, tj. 10-15° C. Pasza zimna, zwłaszcza zamarznięta oraz zbyt gorąca powodują schorzenia przewodu pokarmowego. Gwałtowne zmiany w żywieniu źle wpływają na zdrowie zwierząt. Przykładem są np. częste wzdęcia krów, które pierwszy raz dostali się do świeżej koniczyny oraz upo-

rczywe biegunki przy pierwszym pastwisku. Trzeba również pamiętać, aby nie skarmiać świeżo omłoczonego ziarna i świeżo zebranego siana, gdyż wywołują one kolki i wzdęcia.

Ponieważ zwierzęta gospodarskie większą część życia spędzają w pomieszczeniach zamkniętych, pomieszczenia te powinny im zapewnić jak najbardziej zdrowotne warunki. Muszą więc być suche, dostatecznie ciepłe, przestronne, czyste i widne. W niewietrznym i brudnym pomieszczeniu gromadzą się szkodliwe dla organizmu gazy, które wywołują duszność a nawet kaszel. Wpływa to hamującą na czynności życiowe i osłabienie odporności i wydajności zwierząt. Pył w powietrzu oraz nadmierna wilgotność (deszcz lub śnieg, parający obornik) szczególnie są niebezpieczne dla przychówka, powodując przeziębienia i reumatyzm. Tak więc chcąc mieć zdrowe zwierzęta, należy im zapewnić czyste i suche pomieszczenia. W ramach czystości nie należy zapominać o zapewnieniu zwierzętom codziennie czystej ściółki. Promienie słoneczne wywierają dodatni wpływ na organizm, przyczyniają się do lepszego wzrostu zwierzęcia i przyrostu wagi żywnej. Poza tym promienie słoneczne mają właściwości niszczenia zarazków. Dlatego nie żałujmy naszym zwierzętムm słońca, zarówno na pastwisku, jak i w oborze. Temperatura pomieszczeń dla zwierząt powinna być stale w miarę jednakowa. Możemy to uzyskać poprzez właściwe (bez przeciągów) wietrzenie w okresach ciepłych, jak i poprzez właściwe zabezpieczenie pomieszczeń w okresach zimnych. Z punktu widzenia higieny ważną rzeczą są odpowiednio obszerne stanywiska i kojce, aby zwierzęta miały wygodne i czyste legowiska. Spotyka się jeszcze chlewą, nad którymi znajdują się pomieszczenia dla kur. W takich warunkach kury oddychają zanieczyszczonym powietrzem a świnie i ich koryta są zanieczyszczone odchodami kur. Nic też dziwnego, że w takich gospodarstwach chorują zarówno świnie jak i drób. Koryta i żłoby powinny być umieszczone na właściwej wysokości i zrobione tak, aby można je było łatwo w każdej chwili umyć i zdezynfekować.

Chcielibyśmy, aby tych parę wskaźników dotyczących higieny w hodowli i zastosowanych w praktyce przyczyniło się do osiągania lepszych wyników, i aby słuszność zasad „Lepiej zapobiegać niż leczyć” nie budziła wątpliwości. (js)



PRAWNIK

SZAMPAN W PRACY

Spożywając alkohol w czasie pracy albo przychodzący do zakładu po jego spożyciu, naruszamy podstawowe obowiązki pracownicze. Nie usprawiedliwia nas fakt, że kierownik toleruje picie w czasie pracy lub nawet pije razem z nami. Taka postawa przełożonego uzasadnia zwolnienie go z pracy w trybie natychmiastowym.

Tzw. stan po wypiciu alkoholu ma miejsce wówczas, gdy stężenie alkoholu we krwi wynosi od 0,2 do 0,5 promila albo obecność alkoholu w wydychanym powietrzu wynosi od 0,1 do 0,25 mg w 1 dm sześciennym. O stanie nietrzeźwości natomiast mówimy wtedy, gdy stężenie alkoholu we krwi wynosi powyżej 0,5 promila albo obecność alkoholu w wydychanym powietrzu przekracza 0,25 mg w 1 dm sześć.

Jeśli w czasie pracy znajdziemy się pod wpływem alkoholu, możemy zostać zwolnieni z pracy lub ukarani upomnieniem, naganą albo karą pieniężną (nie wyższą niż jednodniowe wynagrodzenie). Jeśli jesteśmy nietrzeźwi, pracodawca powinien odsunąć nas od pracy, a nawet usunąć nas z terenu firmy. Napoje alkoholowe, które pracownik ma przy sobie, ulegają przepadkowi. Jeśli pracownik nie zgadza się z decyzją kierownictwa, może domagać się zbadania jego stanu trzeźwości (Ustawa z 26.10.1982 o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Dz. U. nr. 25, poz 230).

PRACA DLA BEZROBOTNYCH

Jeżeli zostaliśmy zarejestrowani w urzędzie pracy jako bezrobotni, możemy się stać o zatrudnienie przy pracach interwencyjnych. Do takich prac kieruje powiatowy urząd pracy na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy. Zostaniemy wówczas zatrudnieni u pracodawcy, który zawarł umowę z tym urzędem pracy.

Największe szanse na otrzymanie skierowania mają bezrobotni, którzy po okresie wykonywania prac interwencyjnych zostaną zatrudnieni na dalszy okres; osoby samotnie wychowujące dzieci, na które przysługuje zasiłek dla

bezrobotnych; osoby, których małżonek jest bezrobotny i osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy. Otrzymają je też ci, których zatrudnienie jest wskazane ze względów społecznych.

ODSZKODOWANIA DLA DZIECI

Rozpoczęły się wakacje a z nimi różnorakie obozy, kolonie itp. dla naszych dzieci. Co się jednak stanie, gdy w tym czasie dziecko ulegnie wypadkowi?

Jeżeli organizatorzy obozu wykupili dla dzieci ubezpieczenie NNW (zbirowe ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków), to wówczas w razie wypadku nasze dziecko powinno otrzymać odszkodowanie.

Dziecko na pewno jest objęte zbirowym ubezpieczeniem od następstw nieszczęśliwych wypadków z tego tytułu, że chodzi do szkoły. Takie ubezpieczenie daje prawo do odszkodowania nie tylko z powodu wypadku w szkole, ale również w drodze do szkoły i ze szkoły oraz podczas wakacji.

Najczęściej opiekunowie, którzy wyjeżdżają z dziećmi na obozy lub kolonie, ubezpieczają się od odpowiedzialności cywilnej (OC). Jeżeli opiekun naszego dziecka wykupi takie ubezpieczenie, a w dodatku udowodnimy mu, że ponosi winę za ten wypadek, to wówczas można domagać się wypłaty odszkodowania z jego ubezpieczenia.

Jeżeli dziecko ma dwie polisy NNW, tzn. wykupioną w szkole i również przez organizatorów kolonii (to samo stosuje się do obozów zimowych), to z każdej z nich może otrzymać odszkodowanie. Jego wysokość zależy od sumy ubezpieczenia, która jest określona w umowie, a również od tego, jak znaczne są następstwa wypadku.

WARTO WIEDZIEĆ

- Jeżeli już raz zawarliśmy związek małżeński a małżonek żyje i nie udało nam się uzyskać z nim rozwodu, to nie można ponownie wyjść za mąż, bo pełniliśmy bigamię a nowe małżeństwo zostało unieważnione.

- Jeżeli wyjeżdżamy do miejscowości oddalonej o 100 km, lub więcej, możemy kupić bilet na 60 dni przed wyjazdem, natomiast na trasę krótszą - tylko 7 dni wcześniej. (js)

HVIEZDY O NÁS**LEV (23.7.-23.8.)**

 Budeš plný energie a chuti do práce. Vďaka tomu dosiahneš úspech a stúpne tvoja autorita medzi spolupracovníkmi. Bud' však opatrný, tvoje úspechy vzbudzujú obdiv u iného pochlavia a ty sa tak ľahko zamiluješ. Trochu rozvahy by ti neuškodilo.

**PANCA (24.8.-23.9.)**

Potrebuješ viacelj tolerancie a pochopenia pre iných. Nemusí sa ti všetko páčiť, čo robia tvoji priatelia, ale to neznamená, že sa musíš uraziť alebo sa s nimi hádať. Stačí úprimný rozhovor bez agresívnej kritiky cudzieho pocinania.

**VÁHY (24.9.-23.10.)**

Nepokúšaj sa predstierať, že nevidíš, čo sa deje u teba v práci. Tvoji spolupracovníci konajú nepočivo a úskočne. Skrátka závidia ti. Snaž sa neurobiť žiadnu chybu, oni na to čakajú. Ak udržíš nervy na uzde, vyhŕás.

**ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)**

V práci musíš byť pokojný a ovládať sa. Dobre by ti urobila aspoň krátka dovolenka, najmä keby si si našiel dobrú spoločnosť. V žiadnom prípade sa nesmieš rozčuľovať, aby si si nepokazil svoje vzťahy s najbližšími.

**STRELEC (23.11.-21.12.)**

Dobrý mesiac. Domáce spory sa čoskoro vyriešia, ba aj iné osobné vzťahy sa začnú priaživo vyvíjať. Priatelia ti pomôžu na pracovisku a zlepší sa aj tvoja finančná situácia, takže si nemusíš robiť starosti, ako vydržíš do prvého, aj keď si urobil väčší nákup.

**KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)**

Čas uplyva pokojne. V práci sa nedeje nič nové, nemáš veľa povinností a tak si môžeš konečne oddýchnuť. Voľný čas stráviš v kruhu priateľov, zato v láske môže stať kríza. Nerob nič radikálne a počkaj, až sa všetko samo vyrieši.

**ODVODNÍK (21.1.-18.2.)**

Na jednej strane sa objaví možnosť zlepšiť si bytovú a finančnú situáciu, kým na druhej fa prekvapia neočakávané a nevítané zmeny v zamestnaní. Vytrvaj a nerzočuľuj sa, vyhŕaten, kto prejaví väčšiu trpežlivosť a rozvahu.

**Rybä (19.2.-20.3.)**

Zahraj lotto, kúp si lós na lotériu a pod., máš šancu vyhrať. Napäťie v práci nebude mať väčšie následky. Horšie to bude doma, kde už dlhší čas pokračujú hádky. Snaž sa držať nervy na uzde a všetko vyriešiť pokojným rozhovorom ešte skôr, kým veci zájdú prídaleko.

**BARAN (21.3.-20.4.)**

Možnosť zlepšenia v mnohých smeroch. V práci sú sice nové prekážky a napäťie, ale prekonáš ich. Využiješ tiež tento čas na zbieranie súl a vedomostí, takže si so všetkým hraťo poradíš. Venuj viac pozornosti a srdečnosti rodine a upevňuj terajšie dobré vzťahy.

**BÝK (21.4.-20.5.)**

Prekážky ťa budú dráždiť a rozčuľovať, ale všetko je v tvojich rukách. Nevšímaj si maličkosti, ale sústreď sa na väčšie a dôležitejšie úlohy, ktoré ťa čakajú v najbližšej budúcnosti. Nehádaj sa s priateľmi, rozporu nezavinili oni, ale tvoje nervy.

**BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)**

V práci a doma hodne napäťia a nervozity. Ukludni sa, tvoja podráždenosť nie je následkom konkrétnych situácií, ale nervovej vyčerpavosti. Mal by si navštíviť lekára, lebo ináč môžeš stratíť autoritu a postavenie v práci, priebež piateľov a lásku svojich najbližších.

**RAK (22.6.-22.7.)**

Nové známosti ti prinesú úspech a môžu byť pomocné aj v budúctsi. Snaž sa využiť všetky možnosti, práve teraz na tom veľa záleží. Informácie, ktoré získaš, upevnia tvoje postavenie v práci, prinesú ti uznanie a neskôr možno aj finančnú odmenu. (js)

NÁŠ TEST**Chcete prestať fajčiť?**

1. Koľko cigaret vyfajčíte priemerne denne?

a/ Asi jednu škatuľku - 0; b/ Viac ako dvadsať - 5.

2. Keď niekam ideš, beriete so sebou jednu škatuľku cigaret alebo viac do rezervy?

a/ Len jednu škatuľku - 0; b/ Vždy sa „poistí“ - 5.

3. Fajčíte viac predpoludním alebo poobeđe a večer?

a/ Predpoludním - 5; b/ Poobeđe - 0.

4. Máte svoju značku alebo fajčíte, čo príde?

a/ Mám svoju značku - 5; b/ V zásade nemám len jednu značku - 0.

5. Uprednostňujete takzvané „light“ alebo inklinujete k silnejšiemu tabaku?

a/ Mám radšej ľahšie cigarety - 0; b/ Lihgtky zásadne nekupujem - 5.

6. Pri fajčení vzduchujete dym do plúc alebo ho hned vypustíte z úst?

a/ Šlukujem - 5; b/ Dym prehítam len občas - 0.

7. Ktorá cigareta je pre vás dôležitejšia?

a/ Prvá ranná - 5; b/ Posledná pred spaním - 0.

8. Vydržíte do konca na podujatiach, kde je zakázané fajčiť, alebo si odbehnete zapáliť?

a/ Dokážem vydržať - 0; b/ Myslím na to, ako si zafajčíť - 5.

HODNOTENIE

0-10 bodov: Zatiaľ vaša závislosť od nikotínu ešte nie je veľká. Vaše fajčenie je skôr rozmarom, prispôsobovaním sa okoliu. Zapáľujete si, keď nemáte čo robiť, alebo si myslíte, že sa potrebujete uspokojiť. Ak máte skutočne úmysel skončiť s cigaretami, stačí vám na to len trochu pevnnej vôle, stáť si za svojím rozhodnutím.

10-30 bodov: Ak budete takto pokračovať, ste na najlepšej ceste stať sa silným fajčiarom. Cigaretu už potrebujete vaša psychika i organizmus pravidelne a stále častejšie. Nefajčíte už len z nervozity, ale preto, že na prísnu drogu ste si zvykli. Naopak, začíname byť nesvojí, keď ju dlhší čas nemáte. Ak chcete s fajčením skončiť, bude si to vyžadovať nielen pevnú vôle, ale aj podporu vašich blízkych a okolia, pretože najmä spočiatku sa zvýší vaša agresivita.

30-40 bodov: Patríte k silným fajčiarom, ktorých závislosť od nikotínu sa už prejavuje aj na celkovom zdraví. V žiadnom prípade by ste toto varovanie nemali podečňovať. Vaše rozhodnutie skončiť s týmto neduhom si žiada konzultáciu s odborným lekárom a potom počas odvýkacej kúry aj podporu okolia na pracovisku i doma. Je pravdepodobné, že najmä spočiatku budete potrebovať nejakú nikotínovú náhradu, napr. špeciálne žuvačky a pod. (js)

MÉNO VEŠTÍ

K A M I L A. Najčastejšie druhé dieťa v početnejšej rodine. Má priemernú výšku, aj keď niekedy je dosť vysoká, štíhlá, urastená, so sklonom k obezite. Driečna, rozumná, bystrá, niekedy chytrá, vždy však príťažlivá, plná sexapelu. Máva veľké čierne oči, pekné, mäkké a husté vlasy, nosí však jednoduchý účes. Najčastejšie je brunetka alebo hnedovláška. Kamila je veľmi statočná, psychicky odolná a dokáže si poradiť v každej životnej situácii. V domácnosti je nezriedka najvyššou autoritou. Vyžaruje z nej veľká vnútorná sila, aj keď niekedy pôsobí dojmom mäkkej a slabej bytosti. Je nadaná, ale nevie sa učiť systematicky, preto niekedy nedokáže ani ukončiť strednú bud' nejakú inú odbornú školu a hneď nastupuje do zamestnania. Neskôr si dopĺňuje vzdelanie diaľkove bud' vo večernej škole.

Kamila sa rada oblieka pekne, ale nie výstredne. Má rada šperky, dobrú hudbu a zbožňuje zábavu. Má veľký úspech u

chlapcov, ale životného partnera si vyberá veľmi opatrné. Vydáva sa spravidla za tichého, trochu pomalého a pokojného muža, ktorého si dokáže úplne podmaniť. Všeobecne sa usuďuje, že je dosť povrchná a ľahkomyselná. V skutočnosti je však veľmi seriózna a stále hľadá zmysel a náplň života. Najčastejšie pracuje ako sekretárka, vedúca predajne a v súčasnosti aj ako drobná podnikateľka. Keďže je obratná, dokáže si zarobiť peniaze a kúpiť i pekne zariadiť byt. Máva občas konflikty so svojou rodinou, ktorá ju nechápe. Jej jediná priateľka má podobné záľuby a povahu ako ona.

Kamila máva obyčajne dve deti, pričom prvý je spravidla chlapec. V manželstve sa jej vodí dobre, sú zámožní, aj keď nie najštastnejší. Jej zdravotný stav je v podstate dobrý, až na dosť časté migrény a žalúdočné ťažkosti. Jej najštastnejšie obdobie je od 27 do 35 rokov, šťastný kameň - smaragd, čísla - 7 a 24, kým nepriaznivý deň - streda. Dožíva sa pomerne vysokého veku. (js)



Istý Krakovčan sa na bytovej správe stažoval, že má veľmi vlnký byt.

- Ako to chcete dokázať? - pýta sa ho úradníčka.

- Večer som postavil do kúta pascu na myši a do rána sa mi do nej chytila ryba.

* * *

Príde istý muž k riaditeľovi cirkusu:

- Chcem sa uchádzať o miesto krotiteľa levov.

- Lutujem, ale to je už obsadené. Prídeť sa opýtať pozajtra.

* * *

- Moja žena je veľmi chladná, - hovorí Fero priateľovi.

- To musí byť príjemné v lete, - odvetí priateľ, - keď sú veľké horúčavy.

* * *

- Prosím ťa, prečo sa pokúšaš krížiť poštového holuba s papagájom?

- Keby zablúdil, aby sa vedel opýtať na cestu.

* * *

Návšteva sa rozplýva nadšením:

- Máte prekrásnu knižnicu. Zišiel by sa tu snáď už len nejaký obraz.

- Prosím vás. Kto vám dnes požičia obraz?

* * *

Otec: - To nie je spravodlivé biť slabšieho, syn môj!

Syn: - Je veru, otec, zapamätaj si to aj!

Rozčuľuje sa zákazník:

- Nehanbíte sa pýtať za to cedidlo 10 zlých?! Ved' je samá diera!

* * *

- Tá masť proti svrbeniu stojí 8 zlých. Nemáte niečo lacnejšie?

- Poškriabte sa!

* * *

- Ako to, pani, že tie vaše peniaze sú také vlnké? - pýta sa predavačka zákazníčky.

- Nehnevajte sa, - vraví zákazníčka, - ale môj manžel veľmi plakal, keď mi ich dával.

* * *

Teta Dorota prišla na návštevu a veľmi sa čudovala:

- Ako je to možné, že ten váš Janko je taký maličký a tak veľmi vie nadávať?

- To preto, - vysvetľuje domáca pani, - že zvládol prv otcovský ako materinský jazyk.



SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsuďok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Ťah vtákov vidieť - tvoje želanie sa splní.

Talizman mať - vyhneš sa viacerým životným búrkam.

Tancovať - radosť a bohatstvo; ... a padnúť pritom - musíš sa zbaviť prílišnej hrdosti; vidieť niekoho - tvoj psychický stav vyžaduje rozptýlenie; s pekným dievčaťom (chlapcom) - si príliš žiarlivý.

Telefón - výsledok tvojej práce je sporný.

Telefonovať niekomu - musíš sa ponáhlať s prácou.

Tehotnou byť - máš pred sebou smelé plány; vidieť ju - čaká ťa istá nepríjemnosť.

Telegrafovať - musíš si dať pozor na pracovisku.

Telegram dostať - ocitneš sa pred dôležitým rozhodnutím.

Teplomer - nestále pomery v rodine.

Tetrova vidieť a počuť - niekto po tebe sledi; strieľať do neho - zvíťazíš nad svojimi nepriateľmi.

Tlačenicu vidieť - postup, neočakávaný veľký zisk; byť v nej - nepríjemnosť, hádka, zloba, prekážky.

Tieň vlastný vidieť - strach a úzkosť; cudzí vidieť - musíš sa zbaviť bojazlivosti.

Tigra vidieť - jeden z tvojich priateľov ťa oklame. (js)

UNIKÁTNY KAMEŇ. V travertínej kope v Gánovciach pri Poprade našli roku 1926 výliatok lebky neandertálkeho človeka spred 120 000 rokov, ktorý tu asi zahynul na otravu oxidom uhličitým pri teplých minerálnych prameňoch. Lebečnú dutinu (na snímke) vyplnila travertínová hmota. Vzácný nález je dnes majetkom pražského Národného múzea. V starej drevenej studni, zapustenej do minerálneho žriedla na vrchole kopy, našli aj najstarší známy železny predmet v strednej Európe.

DROTÁRSTVO na území dnešného Slovenska vzniklo v 18. stor. na strednom Považí, keď tunajší obyvatelia objavili v sliezskych železiarňach svojské formy využitia drôtu. Drotári prenikli v 19. stor. do celého sveta. Na mnohých miestach založili drotárske dielne, z ktorých najmä v Rusku a USA vyrástli i veľké kovo spracujúce podniky. Pravdepodobne najväčšiu drotársku expozíciu na svete - vyše 1 200 dokladov chýnej zručnosti našich pradedov, vlastní Po-važské múzeum v Žiline.

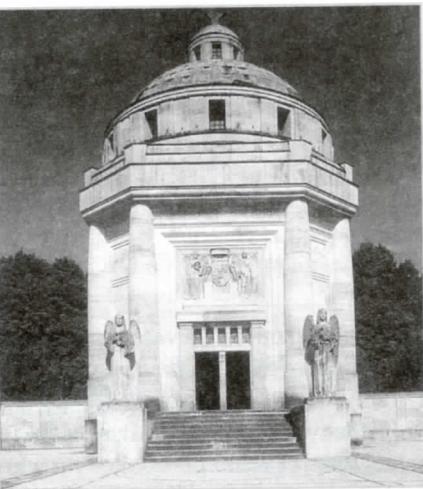


ZBRANE ZA ŠKOLSKÉ PERÁ. Je- denásročné dvojčičky Johnny a Luther Hto- ovci (na snímke) a ich božia armáda boli dlhý čas postrachom celého njanmarsko-thajského pohraničia, až kým ich spolu s ďalšími dvanásťimi spolubojovníkmi nezajala thajská armáda. Preslávili sa pred ro- kom, keď spolu s ďalšími dvesto bojovníkmi držali ako rukojemníkov stovky pacientov nemocnice v Thajsku, ale aj diplomatov a zamestnancov tamojšej njanmarskej ambasády. Dvojčičky patria k členom kmeňa Karenov a bojujú za práva svojho etnika proti súčasnemu režimu v Njanmarsku (Bar- me). O Johnnym a Lutherovi sa hovorí, že majú magickú silu, ktorá ich bráni pred ne- priateľskými guľkami. Znakom majú byť ich čierne jazyky. Odstupujúci thajský premiér Čchuan Líkpaj sa vyjadril, že by bol naj- radšej, keby chlapci čo najskôr vymenili zbrane za školské perá.

POMNÍK DŽOKA. 2. júna 2001 bol odhalený pri pešich Alejách pod Wawelom v Krakove pomník psa Džoka (na snímke), symbolizujúci nezvyčajnú psiu vernosť. Slávnostné odhalenie vykonala sučka nemeckého ovčiaka - Ketí. Pripomeňme aspoň v krátkosti nezvyčajnú história psa Džoka, ktorý sa stal miláčikom mnohých Krakovčanov. Všetko sa začalo na Grunwaldskom kruhovom objazde (Rondo Grunwaldzkie) v Krakove ešte v roku 1991, kde Džok skoro rok verne čakal na svojho pána, ktorého odviezla sanitka do nemocnice. Keď v roku 1998 zomrela aj nová majiteľka Džoka, pes sa dostal do krakovského útulku zvierat. Onedlho však z neho utiekol a chcel sa vrátiť na „svoje“ Rondo, ale po ceste zahynul pod kolesami prechádzajúcej električky. Pomník predstavuje psa so smutným pohľadom, ktorého objímajú dve ľudské ruky. Navrhhol ho krakovský rezbár Bronislaw Chromy a náklady uhradila Krakovská spo- ločnosť pre ochranu zvierat a ďalší sponzori.



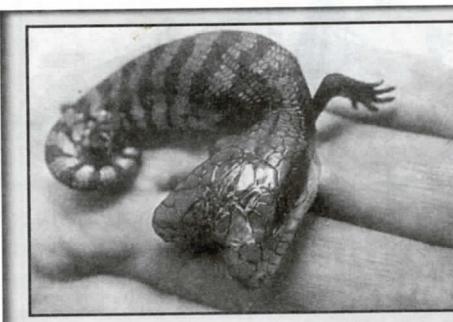
Pozdravný list pri príležitosti odhalenia pomníka Džoka poslala aj známa ochrankyňa zvierat na svete, bývalá francúzska herečka Brigitte Bardotová.



NAJKRAJŠIA HROBKA. Gróf Dionýz Andráši postavil začiatkom 20. stor. v Krásnohorskom Podhradí pre seba a svoju manželku, speváčku Viedenskej opery Františku Hablawcovú, pre psychový hrobku (na snímke). Stavba i sochárska výzdoba je dieľom vybraných európskych umelcov. Najväčšie skvosti však skrýva interiér - na pozlátenie stropu sa použilo 8 kg zlata a oltár je vykladaný drahými kameňmi. Mauzóleum (na snímke) leží v malebnom francúzskom parku pod veľkolepým andrášiovským sídlom - hradom Krásna Hôrka.

VERSACE NA DRAŽBE. Umelecké predmety a nábytok z miamského sídla zavraždeného talianskeho módneho návrhára Gianniho Versaceho sa dostali na dražbu do newyorskéj dražobnej siene britskej Sotheby's. Odhaduje sa, že zbierka starého nábytku a umeleckých predmetov z miamského palazza má hodnotu asi päť miliónov dolárov. „Mal výborné oko, zmysel pre krásu a bol skvelým zberateľom,“ vyhlásil o Giannim hovorca rodiny Lou Colasuonno. Súčasťou kolekcie sú aj niektoré vlastné Versaceho návrhy, ako napríklad sedem väz inšpirovaných antickým Gréckom. Gianniho Versaceho zastrelil na schodoch jeho miamského sídla v júli 1997 Andrew Cunanan, ktorého polícia neskôr tiež našla mŕtveho.

HRAČKA ZA DVESTOTISÍC. Milú hračku, plyšového medvedíka, ktorý mal na sebe rovnaké šaty, klobúk, brošu, kabelku, ba aj paličku ako královna matka, najoblubenejšia členka anglickej kráľovskej rodiny, urobili na počest jej 100. narodenín. V aukčnej sieni Christie's v Londýne hračku vydrali v prepočte za takmer dvestotisíc korún (okolo 18 tisíc zlottedých), ktoré sa však nevyužijú na komerčné účely, ale budú pomáhať. Peniaze pribudnú na konto organizácie, ktorá chráni medvede grizly.



DVOJHLAVÁ HRAČKA PRÍRODY. Austrálski zoologovia objavili v Novom Južnom Walese zaujímavú dvojhlavú modrojazyčnú jaštericu (na snímke), ktorá sa stala súčasťou expozičie Austrálskeho múzea v Sydney. Plaz má dve hlavy, tri oči - dve po stranach a jedno spoločné v strede - a jeden spoločný modrý jazyk. Vedci skúmajú, či je tvor iba nevinnou biologickou hračkou prírody, alebo dôsledkom nadmerného znečistenia. (pk)



Kacvínsky farár S. Stypuľa víta arcibiskupa J. Wesołowského

Zástavníci pred oltárom



Posviacka zástavy

Sprievod účastníkov sv. omše do školy



POSVIACKA ŠKOLSKÉJ ZÁSTAVY V KACVÍNE

Foto: Ján Šternogá



Riaditeľka školy A. Cisáková preberá zástavu...

Slávnosť spestrili kacvínski žiaci slovno-hudobným programom...



... a odovzdáva ju žiakom

... a učiteľský zbor Gorce z Nového Targu





Letný obrázok z Jablonky. Foto: P. Kollárik

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne



WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, Słowacy w Polsce cz.I, (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.III, (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, Czesi w Polsce, Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, Dzieje i współczesność Jurgowa, Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, Klucz Światła – wybór poezji, Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, Deti Prometeusa, Kraków 1999	20,00 zł
Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie, Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100